

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
REPORTS DE LA RECERCA A CATALUNYA
2003-2009
Filologia catalana: literatura

Report elaborat per Vicenç Beltran i Manuel Jorba

Aquest estudi ha comptat amb el suport i la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, i ha estat realitzat sota la direcció i cura de la Secretaria Científica i de l'Observatori de la Recerca de l'IEC.

© 2014, Institut d'Estudis Catalans
Carrer del Carme, 47. 08001 Barcelona

Primera edició: octubre del 2014

Text revisat lingüísticament per la Unitat de Correcció del Servei Editorial de l'IEC

ISBN: 978-84-9965-201-6

DOI: 10.2436/15.0110.16.29

Aquesta obra és d'ús lliure, però està sotmesa a les condicions de la llicència pública de *Creative Commons*. Es pot reproduir, distribuir i comunicar l'obra sempre que se'n reconegui l'autoria i l'entitat que la publica i no se'n faci un ús comercial ni cap obra derivada. Es pot trobar una còpia completa dels termes d'aquesta llicència a l'adreça: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/deed.ca>.

Sumari

Abreviacions.....	4
Resum.....	5
1. CONSIDERACIONS GENERALS.....	6
2. LITERATURA MEDIEVAL.....	8
3. LITERATURA MODERNA.....	15
4. LITERATURA CONTEMPORÀNIA.....	18
5. TEORIA DE LA LITERATURA.....	40
6. CONCLUSIONS.....	43

Abreviacions

ACS	Anglo-Catalan Society
AGAUR	Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca
AHLM	Associació Hispànica de Literatura Medieval
AILLC	Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes
AISC	Associació Italiana d'Estudis Catalans
AVL	Acadèmia Valenciana de la Llengua
BITECA	<i>Bibliografia de textos antics catalans, valencians i balears</i>
CEFID	Centre d'Estudis sobre les Èpoques Franquista i Democràtica
CICCACON	Corpus Informatitzat Complementari del Català Contemporani
CIGCA	Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Antic
CIMTAC	Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis
CIPD	Creació i pensament de les dones
CODITECAM	Corpus Digital de Textos Catalans Medievals
CODOLVA	Corpus Documentale Latinum Valencie
DKV	Associació Germano-Catalana
GEE	Grup d'Estudis Etnopoètics
GELCC	Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània
GELIV	Grup d'Estudi de la Literatura del Vuit-cents
GETCC	Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània
GLCC-UV	Grup de Literatura Catalana Contemporània de la Universitat de València
GRAE	Grup de Recerca en Arts Escèniques
GRAMT	Grup de Recerca Aula Màrius Torres
GREIB	Grup de Recerca en Etnopoètica de les Illes Balears
GRILC	Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana
ICREA	Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats
IEC	Institut d'Estudis Catalans
IIEDG	Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere
IIFV	Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
IVITRA	Institut Virtual Internacional de Traducció
LAiREM	«Literatura, art i representació a la llarga edat mitjana»
LICATMED	Grup de Recerca de Literatura Catalana Medieval
LiCETC	Literatura contemporània: estudis teòrics i comparatius
LiREM	«Literatura i representació a la llarga edat mitjana»
MICINN	Ministeri de Ciència i Innovació
POCIÓ	Poesia i educació
R+D	recerca i desenvolupament
RALB	Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona
SELGYC	Societat Espanyola de Literatura General i Comparada
TRELIT	Grup de Recerca en Traducció i Recepció de les Literatures
TRILCAT	Grup d'Estudis de Traducció, Recepció i Literatura Catalana

Resum

El report de la recerca en Filologia catalana: literatura (2003-2009) remarca l'enfortiment del procés d'institucionalització de la recerca i la importància creixent dels recursos virtuals. Tot i l'escassetat de recursos econòmics i socials, i d'haver estat exclòs de les àrees prioritàries de recerca, l'estat de la recerca en aquest àmbit s'ha de considerar de normalitat institucionalitzada. Es du a terme l'anàlisi de les àrees següents: literatura medieval, literatura moderna, literatura contemporània i teoria de la literatura. Les conclusions denoten un impacte notable de la internacionalització de la disciplina.

1. CONSIDERACIONS GENERALS

A fi de situar la recerca sobre literatura catalana en el marc que la fa possible, convé començar recordant els paràmetres institucionals en els quals troba o hauria de trobar la seva saba. Temps era temps, les nacions europees competien per la prioritat i, molt en particular, l'antiguitat de les seves literatures nacionals; atès que totes nasqueren durant el període medieval, el medievalisme literari era considerat matèria estratègica per a l'establiment de la identitat nacional i per a la caracterització i la dignificació de la pròpia personalitat col·lectiva; aquests plantejaments van perdre força després de la Segona Guerra Mundial, quan l'hegemonia passà a països que l'edat mitjana no l'havien coneguda i que, de vegades, no tenien pròpiament una personalitat literària ben marcada ni, sovint, una llengua pròpia.

El resultat d'aquest canvi de plantejament és el menyspreu més o menys evident dels estudis literaris en els plans nacionals de recerca. A tall d'exemple, el Pla Nacional de Recerca Científica, Desenvolupament i Innovació Tecnològica 2004-2007 incloïa entre les àrees prioritàries «Patrimonio histórico y cultural»; «Identidades culturales»; «Dimensión europea e internacional de las culturas y los pueblos de España»; «Ética en la investigación científica»; «Lenguaje, pensamiento y sociedad»; «Comunicación»; «Lingüística», y «Desarrollo y aplicación de nuevas tecnologías en humanidades» (epígraf 4.5); per la seva part, el Pla de Recerca i Innovació de Catalunya 2005-2008, sota l'epígraf general «Recerca en desenvolupament social i cultural», proposa, entre els àmbits més tradicionalment lligats als estudis d'humanitats, «l'arqueologia o la història de Catalunya» (epígraf 5.1). En cap dels dos àmbits no s'ha pensat que l'estudi de la literatura nacional pugui ser d'interès per al progrés, la bona imatge o el prestigi de la nació, ni per a la millora de la cohesió nacional o social. No cal dir que en la selecció d'algunes de les àrees temàtiques prioritàries (per exemple, en la inclusió de «Lenguaje, pensamiento y sociedad»; «Comunicación», o «Lingüística») es pot veure el reflex de problemàtiques força vives a les potències dominants, on el problema fonamental no és el coneixement científic d'una llengua nacional o de la seva cultura, sinó l'establiment de contactes amb llengües i cultures allunyades i exòtiques, i un millor control de les funcions socials i comunicatives del llenguatge. Les potències dominants sempre imposen a la resta els programes d'interès per a la metròpoli. Aquesta orientació resulta encara més marcada en els programes marc de la Unió Europea; és per això que la presència de projectes de literatura catalana (i no només de la catalana) hi és rara. I és

més greu encara el menyspreu, denunciat recurrentment i sense efectes visibles, infligit per poderosos organismes de control universitaris a la producció científica relativa a la literatura catalana que es publica en català, sigui quina en sigui la qualitat; el qual menyspreu afecta negativament la dedicació a la recerca, sobretot en la pròpia llengua, pel que significa de manca de reconeixement professional i econòmic dels professors i investigadors.

Tanmateix, hi ha un aspecte positiu de la situació actual, que radica en l'esforç que en general s'ha desplegat, al llarg de les darreres dècades, a favor del desenvolupament científic i cultural de la nació. La creació de noves universitats després de la caiguda de la dictadura i l'establiment d'una política de suport de la recerca en les dècades següents, en l'àmbit de l'Estat i de Catalunya, permeteren el desplegament de personalitats, de voluntats i d'equips els resultats dels quals haurien estat impensables en un context diferent. Es tracta de moviments de llarga durada, independents de les polítiques de recerca concretes, als quals devem els aspectes positius de la situació actual, no tan dolenta com podríem témer.

Per fi, hem de completar aquest panorama recordant el marc d'un grup d'institucions que fan possible la tasca dels nostres investigadors, fonamentalment la Biblioteca de Catalunya (sense els fons documentals, bibliogràfics i hemerogràfics de la qual no podríem assolir cap dels nostres objectius), amb la seva biblioteca digital, i un grup de biblioteques universitàries entre les quals destaquen pels seus fons la de la Universitat de Barcelona i la de la Universitat Autònoma de Barcelona; cal destacar igualment el gran esforç desenvolupat per altres universitats més recents per a la consecució d'un fons important, com en són exemple la de Girona i la Pompeu Fabra. L'establiment del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya ha multiplicat les potencialitats d'aquesta xarxa fins a un punt que hauria estat impensable fa pocs anys. Més endavant ens ocuparem de la Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, que pertany a un altre tipus d'iniciativa.

Els estudis de literatura catalana han desenvolupat al llarg dels anys els seus propis àmbits institucionals i han anat creant les seves pròpies societats científiques: l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (AILLC) i les societats equivalents de diversos països, a més de la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i editora de la revista *Llengua & Literatura* (<http://revistes.iec.cat/index.php/LLiL/index>), i, entre algunes altres esmentades més endavant, la Societat Verdager, editora de l'*Anuari Verdager*

(<http://www.raco.cat/index.php/AnuariVerdaguer>). A més, avui la disciplina participa amb gran empenta en tots els congressos i les societats científiques de contingut filològic. Per a l'àmbit medieval, cal esmentar en particular la participació a l'Associació Hispànica de Literatura Medieval (AHLM) i la importància del seu *Boletín Bibliográfico* (<http://www.ahlm.es/Primera.html>), dirigit per Vicenç Beltran, amb una secció de literatura catalana coordinada per Lola Badia que després conflueix en la revista *Quèrn* (<http://www.quern.cat>) i en la «Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX», recollida per Carola Duran a l'*Anuari Verdaguer* a partir del seu número 12. No cal dir que han resultat també essencials les aportacions d'algunes institucions, entre les quals hem de destacar l'IEC (no solament pels seus projectes de recerca, que després detallarem, sinó també per les seves publicacions), la Fundació Jaume I i les Publicacions de l'Abadia de Montserrat (més endavant ens ocuparem de les de la Universitat de València); fent servir la terminologia de Pierre Bourdieu, podríem dir que són el nostre capital simbòlic, que ens permet anar endavant. Sense aquestes infraestructures, els nostres especialistes tampoc no haurien pogut desplegar les seves capacitats.

D'altra banda, els estudiosos de literatura catalana són hereus d'una llarga tradició de mestres excel·lents, en literatura medieval molt exclusivament fins als anys seixanta; la suma de tots aquests factors, incrementada per l'existència avui de grans investigadors i d'equips joves, entusiastes i ben preparats, permet considerar que l'estat de la recerca sobre literatura catalana, malgrat l'escassetat del suport econòmic i social, s'ha de considerar de normalitat institucionalitzada. Establert aquest marc, vegem, doncs, l'estat concret de cada àrea i dels principals grups de recerca que s'ocupen avui dels temes del nostre interès.

2. LITERATURA MEDIEVAL

En l'àmbit de la literatura catalana medieval hem de fer constar en primer lloc el projecte de nova edició de les quatre grans Cròniques, seguint el cànon que creà Ferran Soldevila en la seva edició clàssica. El text ha estat pres de les edicions més solvents avui disponibles, a cura de Jordi Bruguera, i la revisió de l'anotació i de les recerques sobre els diversos aspectes és a càrrec de M. Teresa Ferrer i Mallol; està pendent de publicació el volum corresponent a la *Crònica* del Cerimoniós; en aquest àmbit destaca també l'estudi de Stefano Maria Cingolani sobre aquest corpus cronístic. Tenim tres

projectes més de llarg abast també promoguts des de l'IEC: l'*Arxiu de Textos Catalans Antics*, el Corpus de Trobadors i el «Repertori de manuscrits catalans 1474-1714». El primer, dirigit per Josep Perarnau i Espelt, fou concebut en principi com un banc de dades de la literatura catalana anterior al segle XIX i una revisió de la bibliografia que li era dedicada; l'evolució actual de la revista on es publiquen els resultats l'ha convertida en una obra de referència per la publicació d'inèdits i de recursos per a la recerca.

El Corpus de Trobadors fou creat per Ramon Aramon i Serra a través de la Unió Acadèmica Internacional, havent passat l'any 1982 a dirigir-lo conjuntament amb Aurelio Roncaglia. L'any 2007 passà novament a l'IEC, que posà en marxa la nova etapa sota la direcció de Vicenç Beltran i Tomàs Martínez Romero. Amb finançament de l'IEC, s'ha posat en marxa un projecte de recerca complex, que ha assolit finançament de l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca (AGAUR) i del Ministeri de Ciència i Innovació (MICINN). El projecte ha engegat línies de recerca específiques sobre els cançoners occitans, els trobadors catalans i el context sociocultural de la poesia trobadoresca; l'any 2007 ha publicat tres llibres i n'hi ha dos més en premsa. Simultàniament, ha posat en marxa un web (<http://trobadors.iec.cat>) on s'estan incorporant totes les edicions de trobadors de les quals s'ha obtingut el permís de reproducció i on es poden verificar totes les dades i l'estat actual del projecte. A través dels grups de recerca institucionals suara esmentats, aquest projecte col·labora amb l'Àrea de Filologia Romànica de la Universitat de Barcelona.

El «Repertori de manuscrits catalans 1474-1714», dirigit per Eulàlia Duran, ha comptat amb la col·laboració d'un gran nombre d'investigadors de l'IEC, de la Universitat de Barcelona i de la Universitat de les Illes Balears. Ha rebut finançament dels diversos ministeris amb competències sobre la recerca, de la Generalitat de Catalunya i de l'IEC. El seu objecte és la descripció fidel de tot el fons manuscrit relatiu a la literatura i la cultura catalanes des del 1474 fins al 1714 en dues fases, Renaixement (1474-1620) i Barroc (1620-1714), els períodes menys coneguts de la nostra història; entre el 2003 i el 2008 han publicat dos volums amb la descripció dels fons de biblioteques barcelonines, i n'hi ha un tercer en premsa. Paral·lelament, s'està elaborant tot el material disponible a fi de posar-lo a disposició de tots els investigadors en el web del repertori. El projecte resulta molt ambiciós, com sempre que es proposa explorar terres desconegudes o parcialment conegudes.

Aquest projecte, per al període 1474-1517, coincideix amb l'àmbit d'estudi de la *Bibliografia de textos antics catalans, valencians i balears* (BITECA), incardinada en el

projecte *PhiloBiblon* de la Universitat de Califòrnia a Berkeley, sota la direcció de Charles Faulhaber. Començada en els anys noranta, és dirigida avui per Vicenç Beltran, Gemma Avenoza i Lourdes Soriano; havent-ne publicat dues versions en disc compacte (Berkeley, 1994 i 1999), els seus resultats són oferts als investigadors en la base de dades <http://sunsite.Berkeley.edu/Philobiblon/Biteca>. La característica més marcada del projecte és una descripció codicològica molt acurada dels exemplars, i està previst que l'any 2012 surti el primer volum de l'edició en paper, amb la descripció dels exemplars conservats a les biblioteques valencianes. En el període 2003-2009 ha organitzat un congrés internacional, ha produït una tesi de doctorat i una segona està en via de presentació.

En el mateix Departament de Filologia Romànica funciona també un grup de recerca sobre cançoners romànics coordinat per Vicenç Beltran, finançat per la Generalitat de Catalunya i pels diferents ministeris amb competències de recerca, que ha dedicat dos llibres i nombrosos articles als cançoners catalans. Aquest grup, a través de la Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, ha creat un web (<http://www.lluisvives.com/portal/cancionmedieval/>) per a l'estudi dels cançoners romànics, on poden consultar-se gran part dels cançoners catalans (al costat de nombrosos cançoners castellans i uns pocs d'occitans), i des de fa vint anys està present a totes les trobades internacionals sobre cançoners romànics. Durant el període 2003-2009 ha produït dues tesis de doctorat.

En el període ací estudiat ha aparegut una nova iniciativa per a la creació de bases de dades sobre fons de la literatura i la cultura catalana medieval: es tracta del Corpus Digital de Textos Catalans Medievals (CODITECAM), sota la coordinació de la professora Lola Badia, que agrupa les bases de dades *Cançoners.db* (coordinada per Miriam Cabré i Jaume Torró), *Llull.db* (coordinada per Lola Badia), *Translat.db* (coordinada per Lluís Cabré) i *Eiximenis.db* (coordinada per Sadurní Martí). Paral·lelament, s'ha desenvolupat una base de dades sobre ciència catalana, *Sciència.cat* (coordinada per Lluís Cifuentes), que s'ha d'incorporar en una fase successiva del projecte. En conjunt, a més de l'inventari de fons i bibliografia (que coincidiria amb els projectes anteriors), pretenen a llarg termini la construcció de grans bases de dades enllaçades amb una biblioteca digital, les edicions dels treballs clàssics i la producció de nous estudis i publicacions relatius a la cultura escrita a Catalunya. El sector que té un itinerari més llarg és l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes de la Universitat de Girona, l'activitat del qual, pel que fa a la literatura medieval, se centra en l'edició i la

recerca sobre l'obra d'Eiximenis. En aquests projectes, hi participen les universitats de Girona, Barcelona i Autònoma de Barcelona; es tracta d'una iniciativa força complexa i ambiciosa, que reuneix el grup d'investigadors més ampli de les universitats catalanes, la descripció de la qual excedeix els límits d'aquest report; hom pot trobar tota la informació de les seves activitats en el web del grup (<http://www.narpan.net>). La Universitat de Girona dóna també suport al grup de recerca sobre Cerverí de Girona, coordinat per Miriam Cabré. En el seu conjunt, aquests grups destaquen per la capacitat de projecció exterior dels seus treballs, d'organització de congressos internacionals i de formació d'investigadors.

A la Universitat de Barcelona funciona també el projecte «Literatura i representació a la llarga edat mitjana» (LiREM), dirigit de primer per Anton M. Espadaler (2005-2008) i després per Francesc Massip; el grup s'ha convertit en «Literatura, art i representació a la llarga edat mitjana» (LAIREM, 2009SGR 258), coordinat per Francesc Massip i adscrit a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona. A més d'estudiar els textos literaris en la seva materialitat (perspectiva avui força estesa), la presència d'historiadors del teatre, de l'art i de la música permet incorporar-hi l'anàlisi de la *performance*. Inclou investigadors de les universitats de Barcelona, Autònoma de Barcelona i Rovira i Virgili, amb participació estrangera.

Per fi, és a la Universitat de Barcelona que té el seu lloc l'únic projecte de recerca del Consell Europeu de Recerca actiu en el nostre àmbit, «The last song of the troubadours» (dirigit per Anna Alberni), amb participació de distingits investigadors de França i d'Itàlia, coordinat amb un projecte del MICINN sobre la difusió de la literatura francesa a Catalunya. Aquestes recerques pretenen en conjunt il·lustrar les connexions internacionals (prioritàriament occitanes i franceses) en el moment d'eclosió de la lírica catalana, entre els darrers moments del trobadorisme i la gran literatura del segle XV, en particular el *Cançoner Vega-Aguiló* i el seu context. La creació d'un web amb una biblioteca digital dels testimonis, les edicions i l'estudi dels textos serà un dels resultats del projecte.

L'aportació valenciana als estudis de literatura catalana medieval és canalitzada fonamentalment a través d'un feix d'institucions de tots conegudes: l'IEC, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) i l'Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana (IIFV), on es troben els responsables dels principals equips de recerca i s'associen els investigadors més solvents.

L'IIFV canalitza la seva activitat científica a través de la Secció de Literatura Medieval i Moderna, integrada per Josep Enric Rubio Albarracín, Rafael Alemany, Rosanna Cantavella, Vicent J. Escartí, Albert G. Hauf, Marinela Garcia Sempere, Llúcia Martín, Vicent Martines, Josep Lluís Martos i Gabriel Sansano. Les seves publicacions, molt prestigioses, surten a les col·leccions «Symposia Philologica» i «Biblioteca Sanchis Guarner»; es tracta d'un repertori de tots conegut, que no necessita més comentaris. També resulta evident el nivell que ha assolit la revista *Caplletra*. L'AVL, en els seus anys d'existència, sigui a través de la Secció de Documentació Lingüística i Literària (que coordina Albert G. Hauf), sigui a través de les seves col·leccions (principalment «Clàssics Valencians», «Facsíms» i «Documents Històrics Valencians»), ha donat sortida a un repertori d'obres de gran valor per a l'estudi de la literatura medieval produïda a València. En aquest punt no podem oblidar les Publicacions de la Universitat de València, que en els darrers anys s'ha convertit en l'editorial universitària més sòlida de l'Estat; tot i haver-se especialitzat en història medieval, ha publicat aportacions cabdals en l'àmbit de les cròniques i de la història cultural de les quals no podem prescindir.

En la promoció de recerques sobre literatura medieval catalana, l'AVL ha actuat a través de convenis amb les universitats de València («Autors d'obres dramàtiques», «Documents per a la història de la llengua i la cultura valenciana medieval», «Transcripció filològica dels quatre volums de l'edició incunable de *Lo cartoixà*, de Joan Roís de Corella»), Alacant («Concordança lematitzada de les poesies d'Ausiàs March», «Documents per a la història de la llengua i la cultura valenciana medieval»), Jaume I de Castelló («Documents per a la història de la llengua i la cultura valenciana medieval»), Pompeu Fabra i amb la Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació de la Universitat de València («Edició i estudi de la *Consueta de la catedral de València* de 1527»), a fi de promoure recerques sobre el teatre català, lexicografia medieval i l'obra de Corella i d'Ausiàs March. Ha finançat també els treballs de BITECA i la transcripció i la publicació de les fonts històriques valencianes a través de les Publicacions de la Universitat de València.

Els investigadors de la Universitat de València que han fet recerca en literatura medieval han canalitzat sovint els seus treballs a través de l'IIFV (Hauf i Cantavella), l'IEC i l'AVL (Hauf, Antoni Ferrando, Emili Casanova...). En el panorama de les recerques fetes pels seus membres, que no és del cas detallar ací, hi sobresurten una nova edició i un facsímil del *Llibre dels feits* per Antoni Ferrando (que en aquests anys

ha destacat en la recerca sobre aquesta obra, el *Curial*, les *Regles d'esquivar vocables*, etc., i amb la seva *Història de la llengua catalana*, en col·laboració amb Miquel Nicolás Amorós). Destaca també amb força el gran *Panorama crític de la literatura catalana*, dirigit per Albert G. Hauf, que ha sortit ja fora de l'àmbit cronològic d'aquest report de la recerca; des de la magna edició del *Tirant*, ha publicat altres treballs sobre temes diversos. Per la seva banda, Rosanna Cantavella té una presència constant en els estudis sobre els clàssics, en particular des del punt de vista dels anomenats estudis de gènere. Cal afegir-hi la presència de Rafael Beltran, amb aportacions importants a la novel·lística medieval.

Els medievalistes de la Universitat Jaume I de Castelló s'han organitzat també a través de l'IEC (Tomàs Martínez Romero) i de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (RABLB, Lluís Gimeno Betí); han creat a més un àmbit propi, la Fundació Germà Colón Domènech, que publica a través de la mateixa Universitat i de l'Abadia de Montserrat. L'objecte de les seves recerques ha estat principalment la lírica valenciana del segle XV, les traduccions clàssiques (Tomàs Martínez) i la llengua literària medieval (Lluís Gimeno); la incorporació de Germà Colón ha estat un revulsiu eficaç per a les recerques de medievalística d'aquesta universitat.

Des del punt de vista organitzatiu, la Universitat d'Alacant ha estat segurament la més eficient de les valencianes. A més de participar activament en els treballs de l'IIFV i de l'AVL (Rafael Alemany), ha creat un gran grup de recerca, Grup de Recerca de Literatura Catalana Medieval (LICATMED), liderat per Rafael Alemany, i aplega un feix d'excel·lents medievalistes amb projectes propis de finançament públic: lírica quatrecentista, cançoners i difusió impresa de la lírica (Josep Lluís Martos); bestiari i edició paleogràfica d'Ausiàs March (Lúcia Martín); el Corpus Bibliogràfic Informatitzat de la Literatura Catalana Medieval (Rafael Alemany), i «Edició crítica digital de textos hagiogràfics catalans» (Marinela Garcia Sempere). Les seves recerques han tingut una difusió remarcable a través de la presència en les societats filològiques més conegudes i l'organització de congressos nombrosos i amplis (dos congressos de l'AHLM, un de la Societat Espanyola de Literatura General i Comparada [SELGYC] i un Seminari d'Estudis Hagiogràfics), i també amb la creació d'una revista electrònica (<http://www.cancioneros.org/rcim/>). Han destacat en l'estudi de la literatura medieval catalana, però també en la creació de concordances i d'eines digitals (biblioteques digitals, bibliografies, etc.) i en l'estudi de la llengua literària dels autors d'origen

valencià (Isabel de Villena, Ausiàs March...). En l'apartat de formació d'investigadors, han produït una tesi i en tenen dues més en fase de presentació.

Llúcia Martín és també la responsable de la Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, una institució fonamental per a la recerca en literatura catalana. En col·laboració amb totes les universitats de les terres de parla catalana i les seves biblioteques fonamentals, difon en versió digital el patrimoni librari de la nostra tradició escrita. Hi destaquen els portals temàtics dedicats a Joanot Martorell, *Convivio* (amb digitalització indexada de la major part dels cançoners catalans i un bon nombre de castellans i occitans), el *Llibre dels feits* i la historiografia a la Corona d'Aragó, i resulten essencials per a la recerca les digitalitzacions de manuscrits i primeres edicions, a més d'un bon nombre de monografies i bibliografies.

La Universitat d'Alacant allotja també l'Institut Virtual Internacional de Traducció (IVITRA, <http://www.ivitra.ua.es>), sota la direcció de Vicent Martines. S'ocupa de problemàtiques teòriques relatives a les traduccions dels clàssics literaris europeus i, alhora, ateny qüestions centrals (estudis literaris i lingüístics) de l'estudi dels clàssics de la Corona d'Aragó i les seues relacions amb les llengües i literatures romàniques i de la conca mediterrània. Compta amb un equip interdisciplinari internacional estable i desenvolupa al seu si el grup d'investigació «Traducció de clàssics valencians a llengües europees modernes: estudis literaris, lingüístics i traductològics comparats» i projectes d'investigació de finançament públic competitiu en recerca i desenvolupament (R+D) d'excel·lència, com ara: «Estudi, edició, traducció i digitalització de corpus documentals i literaris referits a la història de la Corona d'Aragó medieval. Aplicacions TIC i educatives»; «Clàssics valencians multilingües: estudi de les traduccions d'Ausiàs March»; «Realització de traduccions multilingües d'una selecció representativa de poesies d'Ausiàs March»; «Biblioteca Digital Multilingüe de la Mediterrània»; «Gramàtica del catalán antiguo»; «*Corpora* textuals i investigació lingüística, traductològica i literària», i el Corpus Informatitzat Multilingüe de Textos Antics i Contemporanis (CIMTAC), que conté en la seua matriu el Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Antic (CIGCA), el Corpus Informatitzat de la Gramàtica del Català Modern (CIGCAMOD), el Corpus Informatitzat Complementari del Català Contemporani (CICCACON) i el Corpus Documentale Latinum Valencie (CODOLVA), dirigit aquest pel professor Juan Mesa. Té concedit un programa de doctorat internacional: Intercultural and historical transmission in medieval mediterranean Europe. Ha establert convenis amb institucions estatals i internacionals,

com ara l'IEC, l'Institut Cervantes - Centro Virtual Cervantes, l'École Nationale des Chartes, l'AILLC, la RABLB, l'Anglo-Catalan Society (ACS), l'Associació Italiana d'Estudis Catalans (AISC) i l'Associació Germano-Catalana (DKV).

En aquest context mereix una anàlisi més detallada el programa de publicacions de la Universitat de València, en el qual hem de destacar la col·lecció «Fonts Històriques Valencianes»; ha sobresortit per l'edició de conjunts documentals i textos cronístics que molt sovint superen l'àmbit geogràfic de l'antic regne de València i dona entrada a recerques que s'han fet fora d'aquesta universitat.

3. LITERATURA MODERNA

A la Universitat de Barcelona, el Grup de Recerca sobre Literatura Catalana Moderna: Inventari, Estudi i Edició de Textos (2001SGR 00003), coordinat per Eulàlia Duran i, després de la seva jubilació, el 2004, darrer any del període de recerca, per Marina Gustà, té com a objectius continuar l'elaboració d'un inventari de manuscrits i edicions del Renaixement, el Barroc i la Il·lustració; la fixació crítica del text, i l'elaboració d'estudis sobre aquests textos.

Diversos membres del grup han estat invitats a presentar ponències i comunicacions en diferents congressos i simposis: «De la realitat a la ficció: el ciutadà Despuig en els *Col·loquis*», d'Enric Querol (Tortosa, 2003); «La fàbula *De homine* (1518) de Juan Luis Vives: dignidad humana, cristianismo y retórica», de Josep Solervicens (Madrid, 2004), i «L'exercici sobre la mitologia d'Andreu Febrer», de Maria Paredes (Barcelona, 2005). Eulàlia Duran i Maria Toldrà, amb la participació d'altres membres del grup de recerca i en col·laboració amb l'IEC, han publicat el volum tercer del *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)* (2003), dirigit per Eulàlia Duran; Mireia Campabadal, els dos volums d'*El pensament i l'activitat literària del Setcents català* (2003); Eulàlia Duran i Josep Solervicens, amb la col·laboració de Maria Toldrà i Antoni Lluís Moll, els volums 15-18 de l'*Obra completa* de Miquel Batllori (2004); Eulàlia Duran, *Estudis sobre cultura catalana al Renaixement* (2004), i Josep Solervicens, *Bibliografia de Miquel Batllori* (2004).

El grup successor, Literatura catalana. Inventari, ecdòtica i poètica (2005SGR 05057), coordinat per Josep Murgades, cobreix l'edat moderna i els segles XIX i XX com a camp de treball i afegeix explícitament com a objectiu la delimitació del pensament

literari en l'àmbit català en totes les èpoques. Pel que fa a l'edat moderna, entre altres publicacions, el grup ha donat a llum, en col·laboració amb l'IEC, el volum quart del *Repertori de manuscrits catalans (1474-1620)* (2008), dirigit per Eulàlia Duran i coordinat per Maria Toldrà, i el primer del *Repertori de manuscrits catalans (1620-1714)* (2006), dirigit per Eulàlia Duran i compilat per Maria Toldrà, amb la col·laboració d'Anna Gudayol. Sobre el Renaixement, Josep Solervicens ha publicat «La literatura catalana del Renaixement: un estat de la qüestió» (2005); Enric Querol, *Estudis sobre cultura literària a Tortosa a l'edat moderna* (2006), i Josep Solervicens, Eulàlia Miralles, Maria Toldrà, Antoni Lluís Moll i Anna M. Villalonga, la miscel·lània *El (re)descobriment de l'edat moderna: Estudis en homenatge a Eulàlia Duran* (2007). Sobre el Barroc, Josep Solervicens ha publicat «Belona, una convulsa Arcàdia barroca: la *Tragicomèdia pastoril de amor, firmesa y porfia* de Francesc Fontanella» (2008). Sobre l'època de la Il·lustració, Maria Paredes ha publicat edicions crítiques de diverses obres d'Antoni Febrer i Cardona, i Anna M. Villalonga, diversos estudis sobre el teatre comercial de final del XVIII.

El grup Mimesi (2005SGR 010057, 2009SGR 1239), coordinat per Josep Solervicens, centra la seva activitat en els projectes entorn d'«El pensament literari en l'àmbit català durant l'edat moderna» (HUM2005-00310 i FFI2008-02496) i té per objectiu incloure el pensament literari català en la tradició occidental més pura, amb l'estudi, la contextualització i la divulgació de la reflexió teòrica a l'entorn del fet literari, a partir de l'exhumació, catalogació i avaluació de les idees teoricoliteràries produïdes en l'àmbit català. El grup inclou professors de teoria literària i experts en la literatura i la cultura del Renaixement, del Barroc i de la Il·lustració de la mateixa Universitat de Barcelona i de l'Autònoma de Barcelona, la Universitat Lliure de Berlín, la Universitat París IV - Sorbona, la Universitat de Lleida i el King's College de Londres.

El grup ha configurat una base de dades de textos teoricoliteraris d'autors catalans (<http://stel.uib.edu/mimesi>), amb anotacions crítiques sobre el valor del text dins la tradició i altres característiques. Va organitzar un I Col·loqui Internacional sobre els «Conceptes clau de la poètica barroca: un nou sistema epistemològic i estètic» (2008), en el qual diversos membres del grup i investigadors convidats van contribuir, amb nous plantejaments metodològics i transversals, a la redefinició del Barroc més enllà de les concepcions purament estètiques i de les culturals historicistes. Se'n va publicar *La poètica barroca a Europa: Un nou sistema epistemològic i estètic* (2009), a

cura d'Antoni Lluís Moll i Josep Solervicens. Un segon col·loqui, «Renaixement» (2009), es proposà d'analitzar el sistema teòric que es troba a la base de la poètica del Renaixement i de fixar el sentit de diversos conceptes clau, entre els quals *furor poètic*, *mimesi*, *ficció* i *versemblança*. Josep Solervicens ha estat invitat a presentar ponències en altres congressos temàticament afins: «Poéticas renacentistas y barrocas en forma de diálogo: sátira, polémica, exposición didáctica y poliperspectivismo» (Berlín, 2007) i «Recreaciones gracianas en la literatura catalana del Barroco» (Berlín, 2008).

A la Universitat de Girona, el projecte «Textos básicos de la literatura catalana de la edad moderna» (BFF2002-02561), dirigit per Albert Rossich, ha tingut per objectiu editar textos inèdits o poc coneguts de la literatura catalana moderna. El projecte «Inventario general de la poesía catalana del Barroco en cancioneros manuscritos (s. XVII-XVIII)» (HUM2006-08326/FILO), dirigit per Pep Valsalobre, amb l'objectiu de fer disponible una localització exhaustiva dels textos de la poesia barroca catalana, s'ha centrat en una primera etapa en els poetes del Principat i del Rosselló fins al 1750: se n'ha creat una base de dades de poc menys de sis mil registres (<http://www.nise.cat>), amb indicació del primer vers, l'autor, el centre documental on es troba, la cota del manuscrit, la data, el foli o la pàgina i la forma mètrica, entre altres indicadors. La major part dels investigadors vinculats al projecte han participat en congressos i simposis en universitats diverses (Barcelona, Perpinyà, Lleida, Vic, Nottingham, Roma, Kent, Cork, Venècia i Girona), i, per invitació, Pep Valsalobre ha presentat «Il romanzo nell'età moderna: storia di una difficoltà» (Bolonya, 2007); Gabriel Sansano, «De l'herència barroca al quadre de costums: les primeres passes del teatre vuitcentista» (Vic, 2008) i «El teatre català modern (segles XVII-XVIII: estat de la qüestió» (Canterbury, 2008), i Albert Rossich, «Els escriptors vuitcentistes vistos pels historiadors de la literatura» (Vic, 2008) i «Langues et littératures catalanes et occitanes: approche diachronique» (Montpeller, 2009). Cal destacar les publicacions *La Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona en el segle XVIII: L'interès per la història, la llengua i la literatura catalanes* (2006), de Mireia Campabadal; *Formes modernes de l'èpica (del segle XVI al segle XX)* (2008), a cura d'Eulàlia Miralles i Jordi Malé, i els volums de *Quèrn: Butlletí Bibliogràfic de Literatura i Llengua de l'Edat Mitjana i l'Edat Moderna* dels anys 2003, 2005 i 2007. També amb relació al projecte, diversos investigadors han redactat articles per al *Diccionari de la literatura catalana* (2008) i Pep Valsalobre n'ha estat, a més, assessor per a l'època moderna, i s'ha publicat *Poesia*

catalana del Barroc: Antologia (2006), a cura d'Albert Rossich i Pep Valsalobre, i *Literatura i cultura catalanes (segles XVII-XVIII)* (2007), dels mateixos autors.

En col·laboració amb l'AILLC, l'Institut de Llengua i Cultura Catalanes va acollir el XIII Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes (2003), un dels temes centrals del qual va ser la llengua literària de l'edat moderna (al costat del de la literatura catalana anterior al 1400). La ponència d'aquest àmbit va ser a càrrec d'Albert Rossich i es va centrar en «Els certàmens: de la Gaia Ciència als Jocs Florals». Va organitzar el VI Col·loqui Internacional «Problemes i mètodes de literatura catalana antiga: Francesc Fontanella en el seu temps» (2006). Com a resultat d'aquest col·loqui, s'han publicat dos llibres: *Francesc Fontanella: Una obra, una vida, un temps* (2006) i *Fontanellana: Estudis sobre l'època i l'obra de Francesc Fontanella (1622-1683/85)* (2009), tots dos a cura de Pep Valsalobre i Gabriel Sansano.

Formalitzat el Grup de Llengua i Literatura de l'Edat Moderna (2009SGR 90), coordinat per Albert Rossich, ha promogut la redefinició, en format digital, de l'esmentat *Quèrn* (<http://www.quern.cat>) i ha reactivat l'esmentada pàgina <http://www.nise.cat>, amb informació de les activitats i realitzacions del grup. Albert Rossich ha coordinat i presentat el volum quart de *Panorama crític de la literatura catalana* (2009); Pep Valsalobre i Gabriel Sansano han editat *Fontanellana: Estudis sobre l'època i l'obra de Francesc Fontanella (1622-1683/85)* (2009), i Francesc Feliu ha publicat «Problemes en l'edició de textos catalans de l'edat moderna» (2008).

4. LITERATURA CONTEMPORÀNIA

L'IEC, dins els plans triennals de recerca de la Secretaria Científica o dels projectes de la Secció Històrico-Arqueològica, ha donat suport a grups de recerca de diverses universitats catalanes i hi ha col·laborat per a la preparació i l'execució de diversos projectes, i n'ha promogut de propis, en algun cas vinculats també a projectes de recerca universitaris i referits a la literatura contemporània, excepció feta de l'esmentat «Repertori de manuscrits catalans 1474-1714», amb diversos volums publicats, i del «Corpus textual de la Catalunya del Nord: Catàleg d'Impresos Rossellonesos (CIR)», dirigits per Eulàlia Duran. Es tracta dels projectes següents: «El Fons Pere Calders. Estudi i edició. Construcció d'una base de dades», dirigit per Jordi Castellanos, consultable en línia (<http://www.iec.cat/perecalders>); «Edició crítica de les

obres de Manuel Milà i Fontanals», dirigit per Manuel Jorba, en curs de transcripció i anotació; «Estudi i edició de l'epistolari grec d'Antoni Rubió i Lluch», dirigit per Josep Massot i Muntaner i publicat a cura d'Eusebi Ayensa (els dos primers volums, el 2006 i el 2008), i «Índexs, noms i conceptes dels volums VII al XIII de les obres completes de Jordi Rubió i Balaguer», dirigit per Josep Massot i Muntaner i publicat a cura de Núria Mañé (2004).

La Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de la Secció Filològica, publica l'anuari *Llengua & Literatura*, per a totes les èpoques, i acull xarxes de recerca com el Grup d'Estudis Etnopoètics (GEE) (<http://blogs.iec.cat/gee>), impulsat des de la Universitat Rovira i Virgili i creat el 2005. El grup, coordinat per Caterina Valriu (Universitat de les Illes Balears), té com a objectius fomentar la recerca en etnopoètica i folklore català a les terres de parla catalana i establir canals efectius de comunicació i cooperació entre els estudiosos d'aquesta disciplina. Ha organitzat les trobades anuals següents: «La biografia popular: de l'hagiografia al *gossip*» (Tarragona, 2005), «Els gèneres etnopoètics: competència i actuació» (Palma, 2006), «Folklore i Romanticisme. Els estudis etnopoètics de la Renaixença» (Alacant, 2007), «Illes i insularitat en el folklore dels Països Catalans» (l'Alguer, 2008) i «Etnopoètica: incidència, difusió i comunicació en el món contemporani» (Montserrat, 2009). Les publicacions corresponents es poden descarregar i consultar en línia (<http://blogs.iec.cat/gee/publicacions>).

El 2009 es constituí la Societat Rusiñol, dins la Societat Catalana de Llengua i Literatura, com a grup de treball pluridisciplinari i amb la finalitat de promoure i difondre l'obra i la personalitat de Santiago Rusiñol dins el context de la seva època, a través de la celebració periòdica de col·loquis de caràcter internacional i de la publicació de l'obra completa de l'autor, d'acord amb el projecte aprovat per l'IEC el 2008 (PT2008-S0408-PANYELLA01), dirigit per Vinyet Panyella i consultable en línia (<http://taller.iec.cat/ocsr/>), que tenia el punt de partida en el Col·loqui Internacional «Santiago Rusiñol, del Modernisme al Noucentisme» (2007).

La Institució de les Lletres Catalanes, dins el seu programa d'ajuts a la investigació, ha donat suport a un bon nombre de projectes, principalment entorn del Modernisme i les avantguardes i de les autores i, en general, dels autors del segle XX. En citem alguns dels que han culminat en publicació dins el període tractat: *Correspondència de Llorenç Villalonga* (2003), de Jaume Pomar; *El feminisme i els viatges d'Aurora Bertrana: Les conferències inèdites del Fons Bertrana de la Universitat de Girona* (2003), d'Adriana Bàrcia José; *Teatre*, de Juli Vallmitjana

(2006), de Francesc Foguet i Albert Mestres; *Lectures europees*, de Ramon Esquerra (2006), de Teresa Iribarren; *La Biblioteca Museu Balaguer, un projecte nacional català* (2007), de Montserrat Comas; *Maria Mayol i el Foment de la Cultura de la Dona* (2008), d'Isabel Graña; *Aurora Bertrana, viatgera: Selecció de textos* (2008), de Neus Real Mercadal; *Història d'un entusiasme: Nietzsche i la literatura catalana* (2009), de Joaquim Espinós Felipe; el primer volum de *Geografia literària* (2009), de Llorenç Soldevila i Balart; el segon volum de *l'Epistolari de Víctor Català* (2009), d'Irene Muñoz i Pairet, i *Editar la memòria: L'etapa resistent de Pòrtic (1963-1976)* (2006), de Mireia Sopena.

A la Universitat Autònoma de Barcelona, la recerca en literatura contemporània continua tenint com a centre de gravetat el Grup d'Estudis de Literatura Catalana Contemporània (GELCC), que ha anat encadenant projectes complementaris, dirigits per Jordi Castellanos: «L'escriptor i la seva imatge. Projectió social de la literatura a la Catalunya contemporània» (BFF2002-01041), per a l'anàlisi del procés de construcció de la imatge pública de l'escriptor com a representació de la intel·lectualitat a la Catalunya contemporània i la seva projecció social. Una publicació, *L'escriptor i la seva imatge: Contribució a la història dels intel·lectuals en la literatura catalana contemporània* (2006), a cura de Ramon Panyella i Jordi Marrugat, recull les contribucions dels investigadors del projecte amb la finalitat d'establir les bases teòriques de treball i d'estudiar els processos de creació i incorporació de la idea de l'«intel·lectual» en la imatge de l'escriptor a Catalunya. Un congrés internacional (2005), amb la publicació corresponent (*La projecció social de l'escriptor en la literatura catalana contemporània*, 2007), a cura de Ramon Panyella, reuní professors de diverses universitats europees i americanes, amb una cinquantena de ponències i comunicacions. En estreta relació amb el GELCC i el projecte de recerca, s'ha continuat el programa TRACES, que s'ha posat a consulta dins el Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya (<http://www.cbuc.cat/llc/>), i diversos membres del grup han participat en simposis i altres encontres científics (i en les publicacions corresponents, convencionals o digitals), entre els quals «*En Patufet*, cent anys. La revista i el seu impacte» (2004), «Barcelona and Modernity. An Interdisciplinary Symposium» (Harvard, 2004) i «Ramon Vinyes, “el sabio catalán” de *Cien años de soledad*, un escriptor a cavall de Catalunya i el Carib colombià» (2005).

El Departament de Filologia Catalana i l'Institut del Teatre de Barcelona van organitzar conjuntament unes I Jornades de Debat sobre el Repertori Teatral Català,

«Una tradició dolenta, maleïda o ignorada?» (2004), coordinades per Jaume Aulet, Francesc Foguet i Núria Santamaria, i les II Jornades de Debat sobre el Repertori Teatral Català, «La revolució teatral dels setanta» (2007), coordinades per Francesc Foguet i Núria Santamaria. Complementàriament, era activa una xarxa temàtica (figura administrativa de la Generalitat de Catalunya extingida el 2005) d'Orientacions i tendències en les arts escèniques a Catalunya (XT2003-00035), integrada per les universitats Autònoma de Barcelona, de Barcelona, Pompeu Fabra i Politècnica de Catalunya i l'Institut del Teatre, i dirigida successivament per Manuel Jorba i Núria Santamaria, que propicià la celebració del I Simposi Internacional sobre Teatre Català Contemporani: «De la transició a l'actualitat» (2005), coordinat per Carles Batlle. Després, el GELCC emprengué l'organització o la participació en iniciatives com el I i el II Simposi Internacional d'Arts Escèniques (2006 i 2009), coordinats per Gabriel Sansano, i el I i el II Simposi sobre el Teatre Infantil i Juvenil (2004 i 2008), coordinats per Francesc Foguet i Núria Santamaria. S'han publicat les actes de tots aquests esdeveniments.

El GELCC ha col·laborat, d'altra banda, amb el Centre d'Estudis sobre les Èpoques Franquista i Democràtica (CEFID), a través de *Catalunya durant el franquisme: Diccionari* (2006) i del congrés «La transició de la dictadura franquista a la democràcia» (2005); s'ha establert un conveni de col·laboració amb la Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònòmics i Locals per a l'estudi de l'exili català del 1939 i s'han organitzat sessions d'estudi en homenatge pòstum a Miquel Martí i Pol (2004) i a Arthur H. Terry (2005).

El projecte «Concepcions i discursos sobre la modernitat en la literatura catalana dels segles XIX i XX» (HUM2005-01109) té per objectiu l'estudi del concepte *modernitat* des de la seva aparició al segle XIX i la seva evolució i diversificació posterior en la literatura catalana, a partir de l'establiment previ d'un corpus de materials, bàsicament format per articles teòrics i programàtics (<http://www.traces.uab.cat/gelcc/modern/>). El 2008 se celebraren unes jornades de debat per prendre consciència dels diferents usos que s'han donat al terme *modernitat* al llarg de la història i dels diferents usos que els investigadors han fet del terme, i amb la finalitat d'exposar el procés d'elaboració dels treballs respectius, recollits en un volum del mateix títol del projecte, publicat el 2010.

S'organitzà el 2007 un congrés internacional, coincidint amb el centenari del naixement de la novel·lista i traductora Maria Teresa Vernet, sobre «Gènere i modernitat a la

Catalunya contemporània» (HUM2007-30108-E), amb diverses ponències i debats, recollits a *Gènere i modernitat a la literatura catalana contemporània* (2009), i comunicacions (<http://www.traces.uab.es/gelcc/escriptors/congres.html>) centrades en el tema de la incorporació de la dona a l'àmbit de les lletres. Una altra base de dades sorgida del congrés, *Esriptores republicanas*, recull informació sobre les escriptores que publiquen en llengua catalana, bàsicament a la premsa barcelonina, entre el 1925 i el 1936. El grup de recerca, i amb relació al projecte, ha organitzat o coorganitzat el Segon Simposi Agustí Bartra, amb participació mexicana; el II Simposi sobre el Teatre infantil i Juvenil, conduït per Francesc Foguet i Núria Santamaria; el congrés «Barcelona, 1938. Capital de tres governs. Política i cultura»; la Jornada Jaume Cabré, i el simposi «Esriptors dissidents. Joan Baptista Xuriguera, entre la política i la literatura», tots celebrats el 2008 i amb aportacions de membres del grup.

En relació amb els projectes esmentats, cal destacar complementàriament el capítol «La narrativa», a cura d'Enric Cassany, del volum IV (2009), dirigit per ell mateix, de *Panorama crític de la literatura catalana* (en el qual Xavier Vall té al seu càrrec els capítols «Els anys del realisme i del naturalisme» i «Àngel Guimerà»), i diversos articles científics: «Juli Francesc Guibernau: un escriptor popular de l'època de la Restauració» (2005), d'Enric Cassany; «La ciència en la poesia catalana del segle XIX» (2005) i «Pompeu Gener, un positivista darwinista contrari al naturalismo zoliano (colaboraciones en la prensa de Barcelona y Madrid)» (2008), de Xavier Vall; «Espriu, "homenot de Josep Pla"» (2006), de Josep M. Balaguer; «Armand Obiols i la configuració del Grup de Sabadell» (2008), de Jordi Marrugat, i «El teatre de postguerra de Joan Baptista Xuriguera: de la mitohistòria al melodrama» (2008), de Francesc Foguet, entre d'altres.

El projecte «Cultura i literatura a Catalunya, 1939-1959» (FFI2008-03048/FILO) vol aprofundir en el coneixement de la cultura i la literatura d'exili; la cultura oficial durant els primers anys de la postguerra; la cultura i la literatura públiques, en llengua castellana, i la literatura en llengua catalana durant el període, des de la clandestinitat i des de la conquesta d'espais públics i de mecanismes de recuperació de la tradició literària catalana durant els anys de la immediata postguerra. Dins el 2009, Xavier Vall ha dut a terme tasques de recerca en diversos arxius i biblioteques (París, Madrid, Alcalá de Henares i Barcelona, entre d'altres indrets) per a l'estudi sobre la recepció catalana de l'existencialisme, a l'interior i a l'exili, i s'han publicat diversos estudis, entre d'altres, de Maria Campillo («La participació catalana

en el Segon Congrés Internacional d'Escriptors per a la Defensa de la Cultura», «C. A. Jordana, *El món de Joan Ferrer*», «La primera dècada de l'exili literari català»), Eulàlia Pérez Vallverdú (*Fantasmones rojos: La venjança falangista contra Catalunya (1939-1940)*) i Olívia Gassol («Maragall en Espriu»). Maria Campillo ha presentat les ponències «La contribució dels intel·lectuals» i «Literatura catalana i guerra civil», respectivament, als congressos «La Guerra Civil (1936-1939)» (Palma) i «Cultura i Guerra Civil a Mallorca» (Palma), i Jordi Castellanos, «La Generalitat de Catalunya (1936-1939) i la política cultural», al congrés «La Generalitat de Catalunya a través dels segles. Commemoració dels 650 anys de la Generalitat» (Cervera).

El Grup de Recerca en Arts Escèniques (GRAE), reconegut el 2009 com a grup emergent, i que té l'origen en els objectius i les activitats de la ja esmentada xarxa temàtica d'Orientacions i tendències en les arts escèniques a Catalunya, té entre els seus objectius l'estudi de les relacions de les dramàturgies europees amb el teatre català, la projecció internacional de les companyies i els dramaturgs catalans i l'atenció a les dramàturgies més minoritàries. Dins el 2009, a Sueca, ha coorganitzat el II Simposi Internacional d'Arts Escèniques, coordinat per Gabriel Sansano, sobre «Teatre breu: procediments, formes i contextos».

El Grup d'Estudi de la Traducció Catalana Contemporània (GETCC), vinculat a la Facultat de Traducció i d'Interpretació, es proposa investigar i difondre el patrimoni de les traduccions del franquisme i l'exili; investigar i difondre les traduccions del 1975 ençà, i estudiar la traducció catalana contemporània des de perspectives teòriques, lingüístiques i sociolingüístiques. El 2004, el 2006 i el 2008 ha organitzat sengles Jornades sobre Traducció i Literatura, respectivament, sobre «Traduir de lluny: el llegat de Jordi Arbonés», a partir del fons personal cedit el 2003; «Traduir contra el franquisme: Maria Aurèlia Capmany i Manuel de Pedrolo», i «La traducció i l'exili».

El grup A cura de (SGR2009 552), coordinat per Lluís Quintana, inclou investigadors de la mateixa Universitat Autònoma (Víctor Martínez-Gil), de la de Barcelona (Francesco Ardolino), de la Pompeu Fabra (Narcís Garolera i Ignasi Moreta), Ca'Foscari de Venècia (Enric Bou) i La Sapienza de Roma (Isabel Turull). Es proposa establir, partint inicialment del cas concret de l'obra de Joan Maragall, les millors directives per a l'edició crítica, seguint criteris estrictament filològics, d'obres adreçades al públic culte però no necessàriament especialitzat.

A la Universitat d'Alacant, el Grup de Recerca de Literatura Contemporània, vinculat al Departament de Filologia Catalana i coordinat per Enric Balaguer Pascual, se

centra en l'estudi de la literatura catalana contemporània i en la literatura del jo (autobiografies, memòries, cartes, dietaris). Ha desenvolupat el projecte «Las formas autobiográficas en la literatura catalana contemporánea» (BFF2003-04286), dirigit per Enric Balaguer Pascual i Dari Escandell Maestre, i ha organitzat, el 2004 i el 2007, el III i el IV Simposi Internacional de Literatura Autobiogràfica, sobre «Epístola i literatura» i «Diaris i dietaris», publicats amb els mateixos títols, respectivament, el 2005 i el 2007. Inclosos en aquests títols o no, cal destacar-ne els estudis «La missió en la vida: notes sobre *Camins de França* de Joan Puig i Ferrer» (2005) i «El diari i la recerca espiritual: *Ressonàncies (1942-1952)* de Joan Puig i Ferrer» (2007), d'Enric Balaguer Pascual; «Escriure entre visites. A propòsit d'unes cartes inèdites de Caterina Albert (1954-1961)» (2005), de Carles Cortés Orts; «Diaris i ficció. La forma diarística en la literatura catalana recent» (2007), de Joaquim Espinós Felipe; «Panoràmica de la dietarística catalana de l'últim terç del segle XX» (2007), d'Anna Esteve Guillén; «El pes de la literatura russa en l'obra de Joan Puig i Ferrer: el cas de *Camins de França*» (2008) i «La producció autobiogràfica de Joan Puig i Ferrer: Europa com a referent» (2008), de Dari Escandell Maestre; «La multiplicitat conceptual en els textos de *Mediterrània*. Onatges tumultuosos de Baltasar Porcel. Una interpretació sociològica» (2008), d'Isabel Marcillas Piquer, i diversos autors en un número monogràfic de *L'Espill* (2008). El 2009 s'ha iniciat el projecte «Literatura autobiogràfica catalana: diarios y canon» (FFI2008-02573).

El grup Tradicions teatrals i dramàtiques contemporànies (VIGROB121), coordinat per Gabriel Sansano, és format per investigadors procedents de diverses especialitats complementàries (filologia, crítica i història del teatre, història de l'art) i centra els seus interessos, a partir de l'estudi del moviment de la Renaixença i de la literatura i la dramàtica valencianes dels segles XIX i XX, en l'estudi de les arts escèniques contemporànies i les dels segles precedents, concretament en el naixement i l'evolució del teatre valencià modern i en el del pas de la societat preindustrial a la industrial. Ha creat i desenvolupat una base de dades sobre *Teatre popular valencià* (<http://www.ijfv.ua.es/sainet/>) i la Biblioteca Dramàtica Valenciana (www.lluisvives.com/portal/bdv); col·labora amb el GRAE i altres grups de recerca, i ha fet aportacions rellevants sobre els orígens del sàinet i el teatre valencià, entre les quals «Tres notes sobre l'actor Joaquim Garcia-Parrenyo i la seua obra *Vicenteta la de Patraix*» (2003), «Some types of short theatre in eighteenth-century Valencia» (2005), «L'obra dramàtica de Constantí Llombart» (2005) i «De l'herència barroca al quadre de costums: les primeres passes del teatre vuitcentista (1770-1845)» (2009), de Gabriel Sansano,

i «Salut i República! Ressenya biogràfica de Vicent Broseta Rosell, figura cabdal del teatre valencià dels anys vint i trenta del segle passat» (2007), de Jaume Lloret Esquerdo.

A la Universitat de Barcelona, finalitzat, al Departament de Filologia Catalana, el projecte «Positivism y modernidad en la literatura catalana, 1868-1898» (PB1998-1181), dirigit per Rosa Cabré, el Grup d'Estudi de la Literatura del Vuit-cents (GELIV) desenvolupà el projecte «El realismo en la literatura catalana del siglo XIX. Teoría y práctica. Entre el pensamiento positivista y las tradiciones clásica y romántica» (HUM 2004-06110/FILO), dirigit per Rosa Cabré i amb participació, a més de professors de la mateixa Universitat de Barcelona, d'altres de la de Lleida (Josep M. Domingo), Rovira i Virgili (Montserrat Corretger i Xavier Ferré) i Complutense de Madrid (Juan Ribera). Des del projecte s'ha col·laborat en l'organització i en el treball científic del Simposi Internacional «Barcelona y los libros. Los libros de Barcelona» (2005); s'ha organitzat el simposi «Josep Güell i Mercader: per l'amor al progrés» (2007), i s'ha publicat el volum col·lectiu *Estudis sobre el positivisme a Catalunya I* (2007) i d'altres de vinculats a l'Aula Màrius Torres de la Universitat de Lleida.

En col·laboració amb la Societat Narcís Oller, s'ha iniciat l'edició de les obres completes d'aquest autor vallenc, amb *Croquis del natural* (2007), a cura de Rosa Cabré. Roger Canadell, Xavier Ferré i Rosa Cabré tenen en preparació una antologia de textos teòrics sobre el positivisme i el realisme; Rosa Cabré, Josep M. Domingo, Laureà Bonet i Xavier Vall intervenen en l'edició d'una sèrie de materials sobre la crítica teatral de Josep Yxart i el teatre del seu temps, i Rosa Cabré edita textos inèdits de Josep Yxart de caràcter autobiogràfic.

Rosa Cabré dirigeix també el projecte «La literatura catalana en el ochocientos: liberalismo, *renaixença(ces)*, modernidad» (FFI 2008-01548/FILO), que inclou partícips del projecte anterior i n'incorpora de les universitats de les Illes Balears (Damià Pons), Alacant (Gabriel Sansano) i València (Rafael Roca). Després d'haver centrat fins ara l'atenció en l'estudi del positivisme literari i la seva recepció en l'àmbit de la literatura i la cultura catalana, el projecte es proposa prosseguir l'estudi de la construcció d'un pensament literari a la segona meitat del segle XIX a través de textos teòrics, crítics, historiogràfics o de creació literària, i ampliar l'estudi de la premsa periòdica no tinguda en compte amb anterioritat. Al llarg del primer any del projecte (2009), Rosa Cabré ha tingut cura del capítol «Narcís Oller» a l'esmentat volum IV de *Panorama crític de la literatura catalana*. Josep M. Domingo ha dirigit l'organització de les jornades internacionals «150 anys dels Jocs Florals de Barcelona»; ha estat

comissari de l'exposició «Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i romanticisme», organitzada pel Museu d'Història de Barcelona, i ha coordinat el cicle de conferències «La literatura en la nova Barcelona. Els Jocs Florals», del mateix Museu; ha tingut cura del capítol «L'època del romanticisme», publicat al volum IV de *Panorama crític de la literatura catalana*, i ha publicat, entre altres estudis, *Jocs Florals de Barcelona en 1859: Edició facsímil, documents i testimonis*. Montserrat Corretger ha editat *Rurals i urbanes*, de Narcís Oller; Francesc Bernat ha contribuït al volum col·lectiu *Les relacions catalano-occitanes al llindar del segle XXI* amb l'estudi «Francesc Cambouliu i la fi del llemosinisme a la Catalunya del segle XIX»; Rafael Roca ha publicat «Teodor Llorente i el certamen literari en honor de Jaume I (1876)» al volum 4 de *Miscel·lània Joaquim Molas*, i Gabriel Sansano ha presidit el Comitè Organitzador del II Simposi Internacional d'Arts Escèniques, «Teatre breu: procediments, formes i contextos», entre d'altres.

Al mateix Departament de Filologia Catalana, els membres més interessats per l'ecdòtica del grup Literatura catalana. Inventari, ecdòtica i poètica (ja esmentat per a les recerques en literatura moderna) han desenvolupat dos projectes, dirigits per Josep Murgades, per abordar tres objectius principals: la fixació dels criteris aplicables a l'edició filològica de textos literaris catalans dels segles XIX i XX, la difusió de les conclusions en sessions acadèmiques i la publicació de textos i estudis. Del primer projecte, «Ecdòtica. Problemas, métodos y aplicación a la literatura catalana de los siglos XIX y XX» (BFF 2000-0751), cal destacar-ne, l'any de la seva finalització, el 2003, les ponències «Verdaguer i Ruyra», de Pere Farrés (Blanes), i «Textos desconeguts de Fabra», de Josep Murgades (Barcelona); la nodrida publicació col·lectiva *Professor Joaquim Molas: Memòria, escriptura, història*, i, entre altres publicacions, «Ús ideològic del concepte de *classicisme* durant el Noucentisme» i «Verdaguer vist pels noucentistes: entre la ruptura generacional i la canonització institucional», de Josep Murgades, i «Aspectes biogràfics i bibliogràfics de Jacint Verdaguer. Verdaguer, personatge de creació en els seus escrits literaris», de M. Àngels Verdaguer.

Durant el segon projecte, «Ecdòtica aplicada a repertorios de manuscritos y de fondos hemerográficos catalanes. 1833-1975» (HUM 2004-02189/FILO), tingué lloc la jornada seminari «Mercè Rodoreda: lectura, traducció, edició» (2005SGR 01057) (2008) i diversos membres del grup van ser convidats a presentar ponències i pronunciar conferències: «L'obra de Miquel Martí i Pol: unitat i diversitat», de Pere Farrés (París,

2007); «Els estudis de literatura de dona a Catalunya», de Marina Gustà (Universitat Autònoma de Barcelona, 2007); «Edicions crítiques: el cas de Joan Maragall», de Glòria Casals (Castelló de la Plana, 2007), i «“Un lloc entre els homes.” La literatura i la condició d'exiliat en *Els fugitius* (1956), *Els vençuts* (1969), *1939* (1973) i *El llibre del retorn* (1977), de Xavier Benguerel», de Maria Dasca (Londres, 2008), entre d'altres. Entre les edicions crítiques de textos amb estudis introductoris, *Diari 1918*, de J. V. Foix (2004), i *Preceptiva poètica*, d'Antoni Febrer i Cardona (2008), per Joan R. Veny-Mesquida; *Cor de roure*, de Ramon Picó i Campamar (2006), per Pere Farrés, i *Com si entrés en una pàtria: Cartes a Josep M. Lloret (1882-1895) i notes autobiogràfiques (1885-1910)*, de Joan Maragall (2007), per Glòria Casals. Han estat publicats, entre altres estudis, «El drama històric en català. A propòsit de *Cor de roure*, de Ramon Picó i Campamar» (2005), de Pere Farrés; «L'aigua i l'incompreensible. Retòrica i argumentació a *L'Atlàntida*» (2006) i «Ironies de Babel. L'escriptura indirecta en Joan Fuster» (2008), d'Amadeu Viana, i «La invenció del relat» (2008) i «La follia del poeta» (2008), de Maria Dasca. Marina Gustà ha tingut cura, amb Núria Santamaria, de l'edició del volum col·lectiu *La literatura catalana, en una perspectiva europea* (2007) i, amb Margarida Casacuberta, de *Narratives urbanes: La construcció literària de Barcelona* (2008).

La xarxa temàtica de La Renaixença, dirigida per Pere Farrés i integrada per professors de diferents universitats catalanes, ha promogut la publicació de *Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX, 1995-2000: Materials* (2003), a cura de Josep M. Domingo, Maria Dasca i M. Àngels Verdaguer, i ha organitzat, juntament amb la Societat Catalana de Llengua i Literatura i la Societat Verdaguer, la jornada «Estudis i edicions del segle XIX. A 20 anys del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença (1984-2004)» (2004), per fer un balanç de les recerques i els estudis recents sobre la literatura del segle XIX i un inventari de les qüestions obertes, amb aportacions de Manuel Jorba, Gabriel Sansano, Rafael Roca, Josep M. Domingo, Pep Vila i Joaquim Molas, publicades a l'*Anuari Verdaguer* (núm. 13, 2005). La mateixa xarxa temàtica organitzà el 2005 un Seminari sobre el Teatre Català al Segle XIX, amb aportacions d'Enric Gallén, Josep M. Sala-Valldaura, Miquel M. Gibert, Magí Sunyer, Pere Farrés i Ramon Bacardit, publicades també en el número 13 de l'*Anuari Verdaguer*. Fora del marc de la xarxa temàtica, però com a continuació seva, el Departament de Filologia Catalana (Secció de Literatura) de la Universitat de Barcelona organitzà el seminari «La recerca sobre la Renaixença al País Valencià: darreres aportacions», amb intervencions

de Rafael Roca, Vicent J. Escartí, Josep E. Estrela, Josep Daniel Climent i Ferran Archilés, publicades a l'*Anuari Verdaguer* (núm. 15, 2007).

El grup de recerca Aula Carles Riba, nascut de l'experiència de col·laboració, en particular, entre membres dels departaments de Filologia Grega i Filologia Catalana i coordinat per Carles Miralles, és format per professors, ultra els de la universitat on té la seu, de les universitats de Roma III (Giuseppe Grilli), Florència (Anna Maria Saludes), València (Eulàlia Miralles), Lleida (Jordi Malé) i Oberta de Catalunya (Roger Canadell). Ha orientat els seus estudis a les temàtiques vinculades amb la cultura grega i la literatura catalana, a través de sessions de treball, jornades d'estudi, simposis i publicacions: «Joan Ferraté. Jornada d'estudi i evocació» (2004, publicat el 2005), «Mites clàssics en la literatura catalana moderna i contemporània» (2005), «Del mite als mites» (2006, publicat el 2007), «Formes modernes de l'èpica (del segle XVI al segle XX)» (2007, publicat el 2008), «L'idil·li als segles XIX i XX. Literatura, música i arts plàstiques» (2008) i el III Simposi Carles Riba (2009); a més dels volums col·lectius sorgits d'altres activitats: *Polis i nació: Política i literatura (1900-1939)* (2003) i *Del Romanticisme al Noucentisme: Els grans mestres de la filologia catalana i la filologia clàssica a la Universitat de Barcelona* (2004).

A la Facultat de Formació del Professorat, el grup Poesia i educació (POCIÓ), reconegut el 2005 i el 2009 com a grup consolidat (2005SGR 00641, 2009SGR 00286), és dirigit per Glòria Bordons. S'organitza en quatre equips (Poesia per a Joves i Adults, Poesia Experimental, Poesia per a Infants i Corpus de Poesia), se centra en la didàctica de la literatura i inclou en les seves línies de recerca l'estudi de la poesia associada al territori, la integració cultural i l'aprenentatge de llengües a través de la poesia i l'eixamplament de l'horitzó cultural de l'alumnat a través de la poesia, i més concretament, de la poesia experimental del període 1959-2004. D'acord amb aquestes línies, el grup ha publicat *Aprendre amb Joan Brossa* (2003) i la pàgina web *Els entra-i-surts de Brossa* (<http://lletra.uoc.edu/especial/brossa>), ha desenvolupat diversos projectes (2005ARIE-10001 i, successivament, els anys 2007 i 2008) i ha organitzat un Seminari de Poesia Contemporània, Tecnologies i Educació (FFI2008-03466-E/FILO). Glòria Bordons i diversos membres del grup de recerca, la major part de la mateixa Universitat de Barcelona, han participat amb ponències i comunicacions en congressos i simposis internacionals, entre els quals «Apprendre à réfléchir avec la poésie de Joan Brossa» (Namur, 2003), «Poesia i noves tecnologies. Cap a una nova interactivitat»

(Barcelona, 2004), Séminaire d'Études Catalanes (París, 2008) i «La universidad desconocida» (Santiago de Xile, 2009).

A la Universitat de Girona, el grup de Literatura catalana contemporània, teoria de la literatura i literatura comparada, dirigit per Xavier Pla i creat el 1992, estigué vinculat inicialment al GELCC de la Universitat Autònoma de Barcelona, i, a partir del 2008, també amb la xarxa europea War and Memory, amb seu a Belfast. Té com a objectius més específics recuperar autors que, per circumstàncies diverses, han caigut en l'oblit, amb l'objectiu de contextualitzar-los; valorar les manifestacions literàries com a expressió de creació; interpretar i analitzar amb rigor els textos literaris en relació amb el context historicocultural i les condicions socials de la seva producció i recepció, i establir una metodologia crítica pròpia per abordar els textos literaris contemporanis. El grup ha organitzat, dins el període 2003-2009, els congressos «Jorge Semprún o les espirals de la memòria» (2003) i «Claudio Magris, els llocs de l'escriptura» (2006), i diversos membres han presentat ponències i han dictat conferències per invitació: «De Joaquim Ruyra a Baltasar Porcel passant per Josep Pla. Tres poètiques, tres estils?» (Palma, 2007) i «Josep Pla y el relojero de Crexells: una miniatura escèptica y realista del carlismo» (Estella, 2009), de Xavier Pla; «Santiago Rusiñol, home de lletres» (Sitges, 2007), «El *Glosari* de Xarau» (Barcelona-Sitges, 2007) i «Santiago Rusiñol, a modernist on the fringe of modernity» (Nova York, 2008), de Margarida Casacuberta, i, entre d'altres, «Manuel Brunet (1889-1956), un periodista al servei d'unes idees: catalanisme, catolicisme i conservadorisme» (Londres, 2008), de Francesc Montero. Dins el mateix període, a més de participar en projectes del GELCC, ha desenvolupat projectes finançats per diversos organismes: «Edición crítica de la obra catalana completa de Eugenio d'Ors. Su contexto histórico y literario, su recepción crítica» (BFF2002-02569), «Entre el arte, la literatura y la política: edición y estudio de la obra de Eugenio d'Ors en la Europa de entreguerras (Barcelona, Madrid, París)» (HUM2005-04288) i «Maurras en Cataluña: debates para la historia de una recepción ideológica y literaria» (FFI2009-06069-E), dirigits per Xavier Pla. Les iniciatives i altres activitats de col·laboració del grup han donat lloc a nombroses publicacions, entre les quals *Simenon i la connexió catalana* (2007), de Xavier Pla; el volum col·lectiu *Claudio Magris, els llocs de l'escriptura* (2008) i *La curiositat* (2009), d'Eugeni d'Ors, editats per Xavier Pla, i «Imatges literàries de la Barcelona moderna» (2007), «Francesc Matheu i la tradició de l'antiintel·lectualisme a Catalunya» (2007), «Els valors literaris de la

Renaixença: sobre Barcelona, l'orgull burgès i el treball dels catalans» (2007) i *La Barcelona del senyor Esteve* (2007), de Margarida Casacuberta.

A la Universitat de les Illes Balears, el grup Literatura contemporània: estudis teòrics i comparatius (LiCETC), coordinat per Margalida Pons i integrat per investigadors de l'àrea de literatura catalana i d'altres àrees de la mateixa universitat, té com a eix central de les recerques l'estudi del sistema literari català, juntament amb el dels contactes interliteraris, la interculturalitat i la traducció.

Margalida Pons dirigeix el projecte de recerca «Teoria i pràctica de la narrativa experimental catalana (1970-1985): anàlisi i estudi contextual» (HUM2006-06108), per a l'estudi del textualisme i de la narrativa experimental catalana dels anys setanta i vuitanta; l'anàlisi del marc historicocultural del textualisme i l'experimentació (l'àmbit de la contracultura i les iniciatives culturals marginals), i l'aparició de col·lectius teòrics i llur producció. Amb relació al projecte, s'organitzà un seminari sobre «Poètiques de ruptura. Teoria i pràctica del textualisme» (Palma, 2007) i un congrés sobre «Transformacions: literatura i canvi sociocultural dels anys setanta ençà» (Palma, 2009). En aquests i en d'altres, diversos membres del grup hi han fet ponències (Margalida Pons, a Palma el 2007 i a Kiel el 2008; Pere Rosselló, a Palma el 2007) i múltiples comunicacions, entre el 2007 i el 2009 (Xavier Barceló, Maria Muntaner, C. Mercè Picornell i Margalida Pons), i publicacions, entre les quals *Textualisme i subversió: Formes i condicions de la narrativa experimental catalana (1970-1985)* (2007), a cura de Margalida Pons; *Poètiques de ruptura* (2008), a cura de Maria Muntaner, C. Mercè Picornell, Margalida Pons i Josep Antoni Reynés; *Literatura i cultura: Aproximacions comparatistes* (2009), a cura de C. Mercè Picornell i Margalida Pons, i *L'escriptura soterrada: La pràctica interartística en l'obra de Josep Albertí* (2009), de Maria Muntaner.

Més recentment es constituí el Grup de Recerca en Etnopoètica de les Illes Balears (GREIB), coordinat per Caterina Valriu (vinculat al GEE, amb el qual ha col·laborat estretament), amb la finalitat d'estudiar preferentment el folklore narratiu i contemporani, i la poesia i la història orals.

A la Universitat de Lleida, el Grup de Recerca Aula Màrius Torres (GRAMT), vinculat al Departament de Filologia Catalana i Comunicació, té com a objectius principals l'estudi de la literatura del període d'entreguerres (1914-1945); la recepció del passat literari (del segle XIX i de l'època del Modernisme) dins aquell període, i la projecció i evolució dels autors que s'hi havien donat a conèixer, dins la postguerra i tot

el període franquista. Ha desenvolupat diversos projectes, dirigits per Xavier Macià, Joan R. Veny-Mesquida o Jordi Malé, patrocinats per la universitat i altres entitats i institucions, per a l'inventari i la digitalització de revistes lleidatanes, preceptives i poètiques literàries catalanes i occitanes, autògrafs d'escriptors, primeres edicions i diversos materials d'arxiu: «Les revistes literàries del Noucentisme a les avantguardes. Digitalització i estudi de patrimoni hemerogràfic» (HUM2007-64739/FILO) i «Les revistes literàries d'entreguerres. Digitalització i estudi» (2006PRB-10008). El projecte Corpus Literari Digital, dedicat a la recuperació, la preservació, la difusió i l'estudi del patrimoni literari català contemporani, és accessible a través de la seva pàgina web (<http://www.catedramariustorres.udl.cat/materials/index.php>).

El 2007 organitzà una reunió científica sobre «Les revistes literàries dels anys vint i trenta». Dins el període analitzat, ha organitzat cinc jornades sobre «Literatura i ensenyament», dirigides per Jordi Malé: accions complementàries dedicades a l'estudi i la discussió d'aspectes vinculats a l'ensenyament de la literatura en els ensenyaments secundari, de batxillerat i universitari, a través de ponències, debats i taules rodones encomanats a especialistes dels camps de la literatura, la sociolingüística, la crítica literària i l'ensenyament. Dedicades successivament a «Literatura i ensenyament. Eines, estratègies, problemes», «Cal ensenyar literatura?», «L'ensenyament de la literatura a Europa i Nord-amèrica», «Com ensenyar literatura» i «Literatura, arts i mitjans audiovisuals», hi han participat amb regularitat membres del grup (Helena Alonso, Josep Borrell, Josep M. Domingo, Isabel Grifoll, Jordi Malé i Joan R. Veny-Mesquida) i professors i professionals d'altres centres (Vicenç Altaió, Jaume Aulet, Lola Badia, Josep Maria Benet i Jornet, Àlex Broch, Josep Camps, Jordi Castellanos, Jordi Coca, Lluïsa Julià, Biel Majoral, Carles Miralles, Teresa Muñoz, Josep Murgades, Llorenç Soldevila i Miquel Viladegut).

Diversos professors de la Universitat de Lleida, entre els quals Joan R. Veny-Mesquida i Imma Farré, estan vinculats al grup Literatura catalana. Inventari, ecdòtica i poètica, coordinat per Josep Murgades; Jordi Malé, al grup de recerca Aula Carles Riba, coordinat per Carles Miralles; Josep M. Domingo, al GELIV (tots aquests grups són de la Universitat de Barcelona), i Josep Camps i Arbós, al GELCC, de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Entre les publicacions dels membres del grup, cal destacar-hi «La revisió de la pròpia obra en els escriptors contemporanis: notes per a una tipologia de motius» (2004), de Joan R. Veny-Mesquida; *La poesia de Jaume Agelet i Garriga: Evolució i*

fidelitat (2004), d'Enric Falguera; *Ramon Xuriguera (1901-1966): biografia, activitat cultural i literatura* (2007), «Sobre la divulgació a Occitània de la cultura catalana durant la segona meitat del segle XX: les col·laboracions de Pèire Roqueta al setmanari *Massalia*» i *Diari: Joan Baptista Xuriguera* (2009), de Josep Camps i Arbós; «La tradició oral en la crítica filològica de textos contemporanis: el cas de J. V. Foix» (2005) i *Preceptiva poètica* (2008), d'Antoni Febrer i Cardona, a cura de Joan R. Veny-Mesquida; *Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia* (2005), de Francisco M. Tubino, i *Mis antepasados y yo: Apuntes para unas memorias* (2007), de Pompeu Gener, a cura de Josep M. Domingo; *Poemes de pedra* (2006), de J. V. Foix, a cura de Joan R. Veny-Mesquida; *Del seu afm. Espriu: Correspondència de Salvador Espriu amb Antoni Comas* (2007), de Mercè Comas Lamarca; *Poètiques catalanes del segle XX* (2008), de Jordi Malé i Laura Borràs; *Les revistes literàries a la Catalunya d'entreguerres: Crítica, recepció, traducció* (2008), de Jordi Malé i Joan R. Veny-Mesquida, i les obres col·lectives *Literatura i ensenyament* (2007), a cura de Joan R. Veny-Mesquida i Jordi Malé, i *Lectures de literatura catalana contemporània: Noves aproximacions* (2009), a cura de Joan R. Veny-Mesquida, Jordi Malé i Andratx Badia. L'any 2009, el grup participà directament en l'organització i el desenvolupament del XV Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes.

També a la Universitat de Lleida, des de la càtedra de literatura espanyola, Josep M. Sala-Valldaura ha contribuït als estudis literaris catalans i a la teoria literària amb obres com ara *Història del teatre a Catalunya* (2006), *Teatre burlesc català del segle XVIII* (2007) i *Entre el simi i Plató: Pel curs poètic contemporani* (2007).

A la Universitat de València, el Grup de Literatura Catalana Contemporània (GLCC-UV) ha publicat entre els anys 2003 i 2005 algunes de les recerques de Vicent Simbor pertanyents a un projecte anterior dedicat a «Definición y trayectoria del realismo social catalán» (BFF2000-1301) i al congrés internacional «Realisme i compromís en la narrativa de la postguerra europea» (BFF2001-4736E): «La recepció del Neorealisme italià», «La novel·la segons J. M. Castellet» (2003) i *El realisme compromès en la narrativa catalana de postguerra* (2005).

Vicent Simbor mateix dirigeix un nou projecte, sobre «La ironía en la literatura catalana de la posguerra a nuestros días: entre la modernidad y la posmodernidad» (FFI2008-00230), que es proposa l'estudi dels teòrics anglosaxons i francesos com a base per als estudis literaris catalans; la investigació de la ironia en una selecció d'autors catalans de la postguerra a l'actualitat, i l'elaboració d'un banc de dades bibliogràfic

d'estudis sobre l'ús de la ironia (<http://www.uv.es/ironialitcat>). Dins el 2009, el projecte ha donat lloc a publicacions com ara «Josep Bernat i Baldoví: l'estètica de la paròdia», de Vicent Simbor, i *Com un vers mai no escrit. La poesia de Vicent Andrés Estellés en els anys cinquanta* (2009), de Ferran Carbó.

La Universitat de Vic continua centrant les línies de recerca en els estudis verdaguerians i vuitcentistes i en la traductologia. El projecte «Jacint Verdaguer: edición crítica, fuentes, contexto y recepción» (HUM2004-01392), dirigit per Ramon Pinyol, vinculat al Departament de Filologia Catalana i Espanyola i, a partir del 2005, al grup Edició de textos literaris contemporanis (2005SGR 00109), ha concretat els seus objectius en l'edició del número 12 de l'*Anuari Verdaguer: Revista d'Estudis Literaris del Segle XIX* (2004), a cura de M. Àngels Verdaguer, que inclou l'estudi «Justí Pepratx, transcriptor de Verdaguer i recopilador de literatura catalana», de Ramon Pinyol i Pep Vila, inscrit en el projecte; en l'edició filològica de deu llibres de Jacint Verdaguer, tres dels quals inèdits (*Barcelona, Jesús amor* i *Cor de Jesús*), dins el volum quart de la col·lecció «Totes les Obres» de Jacint Verdaguer (2006), a cura de Ricard Torrents (*Jovenívoles*), Francesc Codina (*Eucarístiques* i *Barcelona*) i Ramon Pinyol (els altres set); en l'edició crítica de *Barcelona: Textos per a un llibre* (2006), a cura de Francesc Codina; en l'organització, en col·laboració amb la Societat Verdaguer, de la mateixa universitat, del VI Col·loqui Internacional Verdaguer «Verdaguer: llengua, retòrica i poètica» (2006) i en la publicació de les actes a l'*Anuari Verdaguer* (núm. 14, 2006), a cura de M. Àngels Verdaguer i Ramon Pinyol, i en la publicació d'*A la claror de Verdaguer* (2005) i *Art, poder i religió: La Sagrada Família en Verdaguer i en Gaudí* (2006), ambdós de Ricard Torrents. També dins el marc d'aquest projecte, la Societat Verdaguer, juntament amb la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'IEC, organitzà, el 2007, una jornada sobre «Edició de textos anteriors a les Normes de l'Institut d'Estudis Catalans», amb aportacions de Jordi Bruguera, Francesc Feliu, Pere Farrés, Ramon Pinyol, Glòria Casals i Marcel Ortín, i amb una taula rodona amb intervencions de Rafael Roca, Magí Sunyer i Joan R. Veny-Mesquida, publicades a l'*Anuari Verdaguer* (núm. 16, 2008).

A la mateixa Universitat de Vic, el grup Editorials, traduccions i traductors a la Catalunya contemporània (2005SGR 00351), coordinat per Manuel Llanas, tenia per objectius estudiar l'activitat i l'evolució de les editorials més importants de la Catalunya contemporània amb relació a l'activitat traductora, inventariar la totalitat de traduccions al català i a l'espanyol segons criteris diversos i fer un cens de traductors. Entre el 2003

i el 2007, diversos membres del grup han participat amb ponències i comunicacions en congressos entorn de la traducció en centres universitaris de Madrid, Cracòvia, Barcelona, Palma, Orleans, Budapest, Oviedo, Poznan, Montpeller i altres ciutats, i han publicats estudis, com, entre altres llibres, capítols de llibre i articles, *L'edició a Catalunya: El segle XVIII* (2003), *L'edició a Catalunya: El segle XX (1939-1975)* (2006) i *L'edició a Catalunya: el segle XX: Els darrers trenta anys* (2007), de Manuel Llanas; «La recepció de la literatura italiana a Catalunya i Mallorca en el darrer terç del segle XIX: notícia de traduccions» (2003) i «El gènere d'aventures traduït al català: de Jules Verne a H. G. Wells» (2005), de Ramon Pinyol; «Colecciones de consumo en Cataluña (1900-1939). Un catálogo razonado (y provisional)» (2007), de Manuel Llanas i Ramon Pinyol, i «Recepción crítica y traducción del *Quijote* en Mallorca» (2008), de Lluïsa Cotoner.

El grup Textos literaris contemporanis: estudi, edició i traducció (2009SGR 00736), continuació dels dos grups anteriors esmentats (2005SGR 00109 i 2005SGR 00351), aglutina els objectius respectius en quatre línies de recerca: edició, estudi i difusió de l'obra de Jacint Verdaguer i de textos del segle XIX; editorials, traducció i recepció a Catalunya; edició i estudi de textos literaris catalans del segle XX, i didàctica de la lectura i la literatura. El 2009 inicia el projecte modificat «Jacint Verdaguer: edició crítica i difusió hispànica i internacional» (FFI2008-04830/FILO), complementari de l'anterior (HUM2004-01392), i participa, dins el primer any d'activitat (2009), en l'organització de les jornades «L'obra de Maria Àngels Anglada avui» i «150 anys dels Jocs Florals de Barcelona» i en la presentació de ponències. Amb relació al grup de recerca, la Societat Verdaguer i la Societat Catalana de Llengua i Literatura, filial de l'IEC, han organitzat entre el 2006 i el 2009 cinc Jornades d'Intercanvi Cultural, respectivament, a Mallorca, Menorca, el País Valencià, Eivissa i la Catalunya del Nord, la majoria de les intervencions científiques de les quals s'han publicat en successius números de l'*Anuari Verdaguer*. La Societat Verdaguer, amb la Càtedra Verdaguer d'Estudis Literaris de la Universitat de Vic, ha participat directament en la preparació i edició de la voluminosa *Miscel·lània Ricard Torrents: Scientiae patriaeque impendere vitam* (2007) i ha contribuït a la publicació de *Selected poems of Jacint Verdaguer* (Chicago, 2007), en traducció de Ronald Puppo i presentació de Ramon Pinyol; ha organitzat sengles col·loquis Verdaguer sobre «Verdaguer: llengua, retòrica i poètica» (2006) i «La construcció contemporània del sistema lingüísticoliterari català» (2008), publicats a *Anuari Verdaguer* (2006 i 2009, respectivament), i ha publicat a *Reduccions*

singles blocs d'estudis dedicats a Maria-Mercè Marçal i Agustí Bartra. L'*Anuari Verdaguer* ha incorporat així mateix, en números successius, la «Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX», elaborada per Carola Duran com a continuació de *Bibliografia sobre literatura catalana del segle XIX, 1995-2000: Materials*, esmentada a propòsit de la xarxa temàtica de La Renaixença de la Universitat de Barcelona.

A la Universitat Jaume I, es troba el grup de recerca Llengües i cultures europees i nous llenguatges literaris i audiovisuals, coordinat consecutivament per Lluís Meseguer i Vicent Salvador, i vinculat a l'IIFV i a l'AVL. És format majoritàriament per professors de l'àmbit de la filologia catalana de la mateixa universitat i té la col·laboració d'altres professors com ara Frederic Chaume, Josep Roderic Guzmán, Heike van Lawick i Josep Marco. Inclou en les línies de treball la història de la literatura catalana i desenvolupa els projectes «Anàlisi del discurs i nous llenguatges» (XT03-2003) i «Estudi documental i textual de l'obra de Vicent Andrés Estellés», dirigits per Vicent Salvador, i «Documentació valenciana de l'espectacle» i «La literatura oral i el territori», dirigits per Lluís Meseguer. Diversos membres del grup han participat en congressos i altres trobades internacionals, entre els quals les Jornades sobre Vicent Andrés Estellés, les Jornades d'Estudis Valencians «Clàssics valencians medievals i contemporanis» (conveni amb l'IVITRA i l'AVL, a la Universitat de Bari, 2009) i «La cultura exiliada» (2009); també han culminat diverses publicacions: *Castelló literari* (2003), de Lluís Meseguer; *Vicent Andrés Estellés* (2004), editat per Ferran Carbó, Enric Balaguer i Lluís Meseguer; «Assagistes valencians contemporanis» (2005), de Vicent Salvador; *Maria-Mercè Marçal, cos i compromís* (2008), de Laia Climent, i *Miscel·lània en honor a Joan Francesc Mira* (2008), editat per Lluís Meseguer, Vicent Salvador, Jesús Bermúdez i Rubén Montañés.

La Universitat Oberta de Catalunya ha assegurat la continuïtat de la revista *Digithum: Les Humanitats en l'Era Digital* (<http://digithum.uoc.edu/ojs/index.php/digithum/index>) i de l'espai virtual *Lletra: La literatura catalana a internet* (<http://lletra.uoc.edu/>), amb secció, «Noms propis», dedicada als autors contemporanis. El grup Hermeneia, coordinat per Laura Borràs, ha desenvolupat projectes interns com «Estudis literaris i tecnologies digitals» (Internet Interdisciplinary Institute de la mateixa universitat) i subvencionats per diversos ministeris: «Texto, hipertexto, cibertexto: literatura ergòdica y práctica crítica en el paradigma digital», «Literatura y territorio» (PAV-070000-2007-236) i «Literatura en red. Estudios literarios y tecnologías digitales» (HUM 2007-65162/FILO); també, per la Generalitat de Catalunya: «Banc de recursos multimèdia per

a l'estudi de la literatura» (2007 MQD00040); ha organitzat els seminaris «*Under construction: literaturas digitales y aproximaciones teóricas*» (2004) i «e-Poetry 2009 Barcelona» i el XXI Encontre d'Escriptors: «La literatura digital» (2009). Hermeneia (estudis literaris i tecnologies digitals), reconegut el 2009 com a grup consolidat, no està des d'aquella data vinculat a la Universitat Oberta de Catalunya. És format per vint-i-tres investigadors d'universitats catalanes, espanyoles, europees i americanes i se centra en el desenvolupament tecnològic dels estudis literaris a través d'unes línies de recerca adients, entorn de l'hipertext i els estudis literaris; la teoria de la literatura i la literatura comparada a la xarxa, i l'*e-literatura*.

El grup *Identi.cat*, Llengua, cultura i identitat en l'era global, es constituí el 2008 dins els Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya i fou reconegut el 2009 com a grup emergent. Té com a objectiu l'estudi de qüestions lingüístiques i culturals de Catalunya des d'una òptica interdisciplinària que inclou la literatura contemporània. És coordinat per Joan Pujolar i consta formalment de deu membres, entre els quals Josep-Anton Fernández, que publicà el 2008 el volum *El malestar en la cultura catalana: La cultura de la normalització 1976-1999* i, amb Patricia d'Allemand, un número especial d'*Hispanic Research Journal* titulat *Institutionalizing cultural studies*, i el 2009, el capítol de llibre «De *Les excursionistes calentes* a les *Elegies de Bierville*, i viceversa: els estudis culturals». Jaume Subirana publicà *Willkommen in Katalonien: Eine literarische Entdeckungsreise* (2007) i el 2008 fou editor del número especial de *Review of Contemporary Fiction* dedicat a *New catalan fiction*, així com autor del capítol de llibre «Paraules i futurs. Sis apunts a tres dècades d'escriptors i sistema literari català».

A la Universitat Pompeu Fabra, el Grup d'Estudis de Traducció, Recepció i Literatura Catalana (TRILCAT), coordinat per Enric Gallén, en el qual participen altres professors de la mateixa universitat i de l'Autònoma de Barcelona, la Jaume I i la Ramon Llull, té per objectiu la comprensió de la literatura i la cultura catalanes contemporànies a partir de l'estudi dels contactes entre literatures i l'anàlisi dels escriptors i els traductors com a mediadors culturals. Ha dut a terme el projecte «Traducción y recepción en la literatura catalana (1906-1939): géneros y modelos de lengua literaria» (BFF2002-02481), dirigit per Enric Gallén, per a l'elaboració d'una base de dades de traduccions de textos estrangers al català, en un programa informàtic que recull entrades de textos narratius i poètics (847) i dramàtics (626) del període objecte d'estudi (1906-1939), i per a l'elaboració d'una bibliografia anotada d'estudis

relacionats amb la recepció i la traducció d'altres literatures a la catalana pròxims al període indicat. Des del mateix grup es promogué un I Simposi sobre Traducció i Recepció en la Literatura Catalana Contemporània, «Gèneres i formes en la literatura d'entreguerres (1918-1939)», el 2005, amb l'edició de les actes el mateix any, i s'ha col·laborat estretament amb altres grups i projectes de recerca: Enric Gallén i Marcel Ortín, amb *Historia de la traducción en España* (2004), del grup coordinat per Francisco Lafarga, de la Universitat de Barcelona; Miquel M. Gibert, Pere Gifra i Empar Hurtado, amb el Col·loqui Internacional sobre Traducció i Traductors de la Universitat Pompeu Fabra (2004); Miquel M. Gibert, amb el congrés «La projecció social de l'escriptor en la literatura catalana contemporània», organitzat pel GELCC de la Universitat Autònoma de Barcelona (actes publicades el 2007), i Pere Gifra, amb el col·loqui «Traducció, (sub)versió, transcreació» (2005; actes publicades el mateix any). Enric Gallén dirigeix també el projecte «La recepción de formas literarias, corrientes y géneros, y su traducción en la literatura catalana (1906-1939)» (HUM2005-03926), en el marc del qual s'ha creat una pàgina web (<http://trilcat.upf.edu>) en què es pot consultar el catàleg de traduccions literàries al català i la base de dades bibliogràfiques elaborats en el projecte anterior (2002-2004), i s'ha iniciat la publicació dels «Quaderns del TRILCAT»: *Carles Riba i la traducció* (2006), *Molière en català: Les reflexions dels traductors* i *Traduir Shakespeare: Les reflexions dels traductors catalans* (2007), recopilats, respectivament, per Jordi Malé, Judit Fontcuberta i Dídac Pujol. El desembre del 2006 tingué lloc el I Simposi sobre Literatura Comparada Catalana i Espanyola al Segle XX, amb les actes publicades sota el títol *Literatura comparada catalana i espanyola al segle XX: gèneres, lectures i traduccions (1898-1951)* (2007). De les altres activitats desenvolupades en el marc del projecte, cal destacar diferents aportacions individuals a la investigació de la recepció i la traducció en la literatura catalana contemporània: autors traduïts (Shakespeare, Molière, Goldoni, Cocteau i Molnár, entre d'altres), relacions entre la literatura catalana i l'espanyola, traduccions del període, crítics difusors de la literatura anglosaxona (Tasis, Serrahima), recepció de la literatura alemanya (Böll, Suttner), intertextualitat (a propòsit d'*Ulisses*, Josep Carner i l'haiku) i l'estil i la llengua literària en la traducció.

El projecte immediatament posterior, «Traducción, recepción y literatura catalana durante el régimen franquista (1939-1975)» (FFI2008-03522), dirigit per Enric Gallén, persisteix a avançar en la revisió i actualització de les bases de dades de traduccions literàries al català i de traduccions literàries del català a l'espanyol

(<http://trilcat.upf.edu/recursos>), i dins el primer any, el 2009, ha publicat el volum *Llengua literària i traducció (1890-1939)*, del II Simposi sobre Traducció i Recepció en la Literatura Catalana Contemporània, editat per Marcel Ortín i Dídac Pujol, i un nou volum dels «Quaderns del TRILCAT» (*Marià Manent i la traducció*, de Jordi Marrugat). El projecte ha incorporat investigadors que se centren en l'estudi comparatiu de les literatures russa i polonesa amb la catalana, i ha col·laborat amb el Grup de Recerca en Traducció i Recepció de les Literatures (TRELIT), coordinat per Francisco Lafarga, de la Universitat de Barcelona, a través principalment de la incorporació de diverses entrades en el *Diccionario histórico de la traducción en España* (2009), editat per Francisco Lafarga i Luis Pegenaute, i de l'organització del col·loqui internacional «Las relaciones entre las literaturas ibéricas».

A la Universitat Rovira i Virgili, Magí Sunyer Molné dirigeix el Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC), reconegut per la Generalitat de Catalunya (2009SGR 644). Dins d'aquest grup, en la línia de recerca d'estudi de la literatura oral popular s'han dut a terme quatre projectes, finançats per entitats diverses:

- 1) «El patrimoni oral de les comarques de Tarragona» (2002-2003), dirigit per Carme Oriol, amb la col·laboració de Txell Granados i Emili Samper, per a la recol·lecció i l'estudi de les llegendes més representatives lligades al territori; el resultat més visible n'ha estat la publicació de l'opuscle *El patrimoni oral a les comarques de Tarragona: Relats tradicionals* (2005)(http://www.dipta.cat/houdipu/media/upload/arxiu/per_a_tu/cultura/biblioteca/oral/index.html);
- 2) «Rondalles catalanes» (2005-2007), dirigit per Carme Oriol i Josep M. Pujol, amb la col·laboració d'Emili Samper, ha estudiat 6.127 rondalles catalanes publicades entre el 1853 i el 2008 en l'àmbit català; el projecte ha donat lloc a la publicació de l'*Index of catalan folktales* (2008), dins la col·lecció «Folklore Fellows' Communications» de l'Acadèmia de Ciències Finlandesa (Academia Scientiarum Fennica), i a la base de dades en línia multilingüe *RondCat: Cercador de la rondalla catalana* (<http://www.sre.urv.cat/rondcat>);
- 3) «Repertori biobibliogràfic de la literatura popular catalana: el cicle romàntic (1778-1893)» (HUM2006-13121/FILO), dirigit per Carme Oriol. El projecte ha comptat amb la participació d'investigadors de les universitats Rovira i Virgili (Josep M. Pujol, Mònica Sales, Emili Samper i Magí Sunyer), de les Illes Balears (Jaume Guiscafrè i Caterina Valriu) i de Càller (Joan Armangué), i en el marc del projecte: a) s'ha creat una infraestructura informàtica consistent en una base de dades amb 3.574 registres, a partir de la localització d'estudis i col·leccions sobre literatura popular i folklore en una setantena de revistes (<http://bibliofolk.arxiudfolklore.cat>); b) s'ha elaborat una llista de grans gèneres de la

literatura popular, a partir d'una reflexió teòrica que permeti l'adscripció dels materials localitzats i les posteriors localització i consulta; c) s'ha fet difusió de les recerques en jornades científiques i congressos nacionals i internacionals, i d) s'ha fomentat la col·laboració interuniversitària d'investigadors, i 4) «Suplement en català de l'Inventari del Patrimoni Etnogràfic» (2007-2008), dirigit per Carme Oriol, amb la participació de Pere Navarro i Mònica Sales; en aquest projecte s'ha recollit una mostra abundant i variada de la literatura oral de quatre pobles de la Franja d'Aragó (Nonasp, Faió, Favara i Maella).

En el mateix GRILC, i dins la línia d'estudis sobre la mitologia i simbologia nacionals a través de la literatura, en els darrers anys la recerca s'ha centrat en l'estudi dels orígens de la modernitat, és a dir, en el segle XIX, a través de sistemes comparatius i en col·laboració amb altres grups i amb centres i institucions de recerca diversos del Quebec, Polònia, França i Espanya.

El grup reprèn projectes iniciats abans del 2003, com ara «Catalanidad, catalanismo y anticatalanismo en la Cataluña contemporánea» (BHA2001-1187) (2002-2004), dirigit per Pere Anguera, amb la participació de Magí Sunyer, que ha publicat *Els mites nacionals catalans* (2006), centrat en el segle XIX i en els mites històrics, i ha intervingut en congressos internacionals i cursos de formació universitària. En la mateixa iniciativa de les identitats en la literatura, i en l'apartat d'identitats nacionals i de gènere, Montserrat Palau, dins les línies dels estudis de dones, gènere i feminismes, va coordinar l'àmbit de literatura del *Diccionari biogràfic de dones*, finançat per la Generalitat de Catalunya i coordinat per Isabel Segura, de l'Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones i Gènere (IIEDG), que està disponible a la xarxa (www.dbd.cat). En l'àmbit de les identitats de l'exiliat i l'exili, i més en general de la literatura contemporània, Magí Sunyer ha organitzat jornades d'estudi sobre «Joan Puig i Ferrer, cinquanta anys després» (2006), «Literatura ebrenca de l'exili» (2007), «Centenari de Bladé Desumvila» (2007) i les I Jornades Narcís Oller, sobre *Vilaniu* (2008), i Montserrat Corretger ha publicat *Escriptors, periodistes i crítics: El combat per la novel·la (1924-1936)* (2008).

5. TEORIA DE LA LITERATURA¹

En el darrer report de la recerca es van fer constar les característiques específiques de la disciplina: la seva creació recent, amb pocs precedents en l'àmbit de la universitat catalana, i la precarietat i joventut dels equips de professors i d'investigadors, entre els factors negatius; entre els positius, l'obligatorietat de la disciplina com a disciplina troncal per a les filologies. Potser no cal fer esment de l'existència de llicenciatures: la manca d'especificitat dels plans d'estudi més recents i la volatilitat de les titulacions fan que aquest factor sigui un dels punts que contribueixen a afeblir l'estabilitat dels grups de recerca. Entre els factors positius, s'ha de fer constar una receptivitat de la col·lectivitat cultural i sociopolítica que és, possiblement, superior a la que tenen les altres branques dels estudis literaris. En el període del qual ens hem d'ocupar ara, s'ha de destacar la consolidació d'alguns equips de recerca que estan irrompent amb força en les universitats de l'àmbit cultural català.

Atenent el desenvolupament i la consolidació de projectes amb finançament extern, resulten particularment actius els equips que funcionen a la Universitat Autònoma de Barcelona, coordinats per María José Vega i, molt constantment relacionat amb la literatura catalana contemporània com a objecte d'estudi comparatiu o com a pretext de la reflexió teòrica, Pere Ballart.

En el període que ens ocupa, María José Vega ha dirigit el Seminario de Poética Europea del Renacimiento, consolidat (SGR2005 00125), amb dues línies de publicacions (monografies i edicions) i de recerca: «La poética y política de la lectura en la Europa altomoderna (1450-1580). La teoría de la censura» i «Poética y política de la historia literaria: la conformación de la historia literaria en la poética del Renacimiento (1548-1600)», amb el projecte «Poéticas cristianas y teoría de la censura en el siglo XVI» (HUM2006-09882), amb participació d'investigadors de les universitats Autònoma de Barcelona, de Girona, de la Corunya, de Vigo, de Calàbria, de Nantes i del King's College de Londres. Anteriorment, dugué a terme el projecte «Literatura y propaganda religiosa de la Reforma», dins el programa d'excel·lència investigadora Promoció de la Recerca Universitària de la Generalitat de Catalunya (2002-2006); ha codirigit, amb Laura Calvo, «Estudios sobre la mujer en el Renacimiento», i ha dirigit «La poética del Renacimiento, II. La teoría de la épica en el siglo XVI. Una

1. Des del punt de vista de la filologia, aquesta àrea de coneixement també és estudiada al report «Altres filologies».

investigación sobre la teoría de los géneros» (BFF2003-02105), interuniversitari, amb una acció especial sobre la teoria de l'èpica (HUM2004-20317-E). Ha organitzat o ha contribuït a organitzar cinc congressos durant el període 2007-2009.

María José Vega ha col·laborat, a més, en el projecte «Towards a theory of censorship in early modern Europe (1450-1659)», de la Fundació Europea de la Ciència, i en d'altres del Centre Nacional de Recerca Científica de França, de la Fundació Alemanya de Recerca i de les Beques Intraeuropees Marie Curie. Ha col·laborat també amb el Projecte Boscà, dirigit per Nieves Muñiz Muñiz, per a l'establiment del catàleg de les traduccions castellanes i catalanes de la literatura italiana (<http://www.ub.es/boscan/>); amb el projecte Mimesi, dirigit per Josep Solervicens, per a l'establiment del catàleg d'humanistes del segle XVI dels territoris de parla catalana, i amb l'elaboració de la «Historia comparada de las literaturas de la península Ibérica», dirigida per Fernando Cabo Aseguinolaza.

Pere Ballart i Jordi Julià han participat en el projecte «Edición de poéticas y de materiales para el estudio de la recepción de la poesía española entre 1939 y 2000» (BFF2003-0286), i Jordi Julià, en «Direcciones estéticas de la lírica posmoderna en España» (2009-2011), dirigits per Francisco José Díaz de Castro, de la Universitat de les Illes Balears. Pere Ballart ha dirigit el projecte «Poesía catalana y española (1975-2005). Poéticas comunes y relaciones intertextuales» (HUM2005-05457), amb la participació de Jordi Julià, de la mateixa universitat, i de Javier Letrán, de la Universitat de Saint Andrews, del Regne Unit, que tenia per objectius adquirir un coneixement exhaustiu i sistemàtic de les relacions literàries dels darrers trenta anys entre la poesia catalana i l'espanyola, i, amb metodologia comparatista i a través de l'estudi històric, teòric i crític, arribar a adquirir una perspectiva global de la intersecció dels dos sistemes literaris i de la repercussió de la postmodernitat en les líriques respectives. Entre les publicacions relacionades amb els projectes, es poden citar les següents: «Teoria i pràctica de la ironia planiana» (2005), «Ubiquïtat de la ironia —o, si més no, alguns dels seus usos entre els poetes actuals» (2006), *El riure de la màscara: Formes de l'objectivitat en la poesia contemporània* (2007) i *Obra vista* (2009), de Pere Ballart; *Modernitat del món fungible* (2006), *L'art imaginatiu: Les idees estètiques de Gabriel Ferrater* (2007), «“Jo poblaré la meva solitud.” Formes de despersonalització en la lírica hipermoderna» (2008), «“El cant em fa i em transforma.” Singularitat i excentricitat d'Agustí Bartra dins de la tradició moderna» (2009) i «Orfeu a la terra eixorca. La poètica d'Agustí Bartra entre R. M. Rilke i T. S. Eliot» (2009), de Jordi

Julià, i *Lírica de fin de siglo: Poesía catalana y española 1980-2000* (2005) i *Arts de poeta: Poesia i relacions interartístiques* (2007), de Pere Ballart i Jordi Julià.

En la mateixa àrea de coneixement de teoria literària i literatura comparada de la Universitat Autònoma de Barcelona, Enric Sullà s'ha centrat principalment en la reflexió sobre el cànon: «Sujet invisible, corps opaque. Notes sur le canon littéraire» (2007) i «La institució literària i el cànon» (2009).

El grup Cos i textualitat, consolidat (2009SGR 00651), coordinat per Meri Torras, és format per investigadors de les universitats Autònoma de Barcelona, Autònoma de Madrid, de Lleida, de Manchester, de Durham i Oberta de Catalunya, entre d'altres, i té com a objectiu l'estudi interdisciplinari per «rellegir» des de la literatura comparada les aproximacions més tradicionals dels estudis literaris i culturals sobre la representació discursiva del cos, amb un primer projecte sobre «Corpografias de la identidad. Estudio cultural del cuerpo como lugar de representación genérico-sexual y étnica del sujeto» (FFI2009-09026). Han organitzat diversos congressos i jornades d'estudis, i s'han vinculat recentment a les Jornades Marçalianes de la Fundació Maria-Mercè Marçal i altres entitats.

Resulta també particularment actiu el grup de recerca de la Universitat d'Alacant coordinat per Francisco Chico Rico, integrat dins del que dirigeix Tomás Albaladejo a la Universitat Autònoma de Madrid; amb aquest, participa en projectes de recerca finançats pel ministeri corresponent i altres entitats. Les seves recerques se centren en l'anàlisi de la retòrica i de la seva funció en el discurs, i en l'especificitat de la literatura digital. Ha participat en l'organització de tres congressos de la Societat Internacional d'Història de la Retòrica, dos de l'Observatori per a la Cibersocietat, un de la SELGYC i d'altres de caràcter monogràfic, fins a un total de nou, en el període del qual ens ocupem ací. Les seves recerques han estat objecte de publicacions digitals i en format paper, tant individuals com col·lectives.

També a la Universitat d'Alacant, Pedro Aullón de Haro, que dirigeix el grup de recerca Humanisme-Europa, després de culminar l'edició d'*Origen, progresos y estado actual de toda la literatura*, de Joan Andrés, i l'estudi i edició d'*Estética y teoría literaria* (2002), de Manuel Milà i Fontanals, ha editat, amb María Dolores Abascal, *Teoría de la lectura* (2006) i ha publicat alguns estudis de teoria de l'art i de la literatura: *La sublimidad y lo sublime* (2006) i *La continuidad del mundo e dell'arte* (2009).

A la Universitat de Barcelona, Nora Catelli, membre del grup Creació i pensament de les dones (CIPD) (SGR2005 00246 i SGR2009 647), ha participat en projectes com ara «La representación del deseo en las escritoras y cineastas de la postmodernidad (Francia y países francófonos)» (HUM2004-0118/FILO) i «Representaciones de la comunidad en las escritoras y cineastas de la postmodernidad» (FFI 2008-03621/FILO), i ha publicat, entre altres estudis de teoria literària, «Literatura y literariedad» (2005) i *En la era de la intimidad: Seguido de El espacio autobiográfico* (2007). Jordi Llovet ha publicat «Aportació de la teoria literària i la comparatística a l'estudi de la literatura» (2004), *Teoría literaria y literatura comparada* (2005) i «El cànon català» (2006).

Encara a la mateixa Universitat de Barcelona, així com a la Pompeu Fabra i a la de València, hi ha equips força complets, molt joves en general, que col·laboren amb grups de recerca d'altres universitats i tenen una presència molt activa en les dues associacions que els agrupen: la SELGYC i l'Associació Espanyola de Teoria de la Literatura.

En conjunt, tot i ser una especialitat nova i poc arrelada als països de parla catalana, ha aconseguit un cert nombre de grups de recerca molt actius, innovadors i amb una presència molt visible en l'àmbit català, estatal i internacional. En altres aspectes, pateixen les limitacions comunes a la recerca en l'àrea de les humanitats, les característiques de la qual ja hem analitzat.

6. CONCLUSIONS

En l'estat actual de la recerca en literatura catalana impacta notablement la forta internacionalització de la disciplina. Als canals tradicionals (principalment l'AILLC), s'hi ha d'afegir la creació de lectorats, especialment per iniciativa dels governs que promociónen l'ensenyament exterior de la llengua i la literatura catalanes; també la presència d'investigadors estrangers en gairebé tots els grups ha contribuït en aquesta direcció. En els estudis de la literatura medieval és tradicional l'aportació de la romanística italiana, potser la més important, i també la literatura de les altres èpoques ha assolit una bona presència d'estudiosos estrangers; de tota manera, la normalització de la situació política de la llengua després de la transició ha permès que les iniciatives principals de la recerca trobin suport en les institucions de l'interior, una tendència que

cada dia resulta més evident. Malgrat la migrada receptivitat de les institucions europees, cal esperar la incorporació progressiva de projectes internacionals de catalanística, ben poc representats en l'àmbit de la literatura.

Respecte al report anterior, corresponent al període 1996-2002, hem de remarcar, en primer lloc, l'enfortiment del procés d'institucionalització de la recerca, en el qual l'aportació catalana als estudis de literatura medieval, que ha estat tradicionalment el pilar fonamental de la disciplina, es manté amb força i en una part considerable s'ha organitzat a través de *Narpan: Espai de literatura i cultura medieval*, mentre s'incrementa cada dia més la participació valenciana, tan intensa en aquest darrer període: la Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, les Publicacions de la Universitat de València i la mateixa creació de l'AVL. Aquesta evolució, observable per a la recerca en literatura catalana de les èpoques subsegüents, crea en un primer moment problemes de disfunció i d'integració que, al capdavant, s'han de considerar crisis de creixement.

En segon lloc, s'ha de remarcar la importància creixent dels recursos virtuals, que en el report anterior resultaven encara marginals. El desenvolupament i la proliferació de les bases de dades (alguna de les quals ja existia abans, com és el cas de BITECA i de TRACES) i, molt en particular, el desenvolupament d'Internet han permès i promogut la creació d'un feix de recursos que, de ben segur, hauran de marcar la marxa de la recerca durant molt de temps. En principi, cal preveure que la revolució digital està només començant, i que la proliferació de biblioteques virtuals representarà una eina mai no imaginada, capaç de permetre recerques a centres abans allunyats sense remei del nostre àmbit, poc o no gens dotats de recursos propis; en general, l'accés immediat a reproduccions digitalitzades de manuscrits i edicions ja introbables pot permetre l'aparició d'una nova època d'or de la filologia, i, segurament, molta més competitivitat internacional i una integració molt més intensa dels grups de treball.

Mentrestant, aquesta proliferació desfermada està creant no poques duplicitats que representen una inversió desmesurada de recursos (cada vegada més escassos), i ben segur que ens exigiran aviat una reorientació en el desenvolupament d'alguns grups. Sempre s'han produït iniciatives duplicades i poc coordinades en recerques concretes (estudis sobre temes molt propers, edicions duplicades de les mateixes obres no sempre justificades per la diferència de mètode o d'objectius); tradicionalment aquestes situacions s'han corregit pel consens intern entre els membres de la comunitat científica, però en els darrers anys aquest consens ha trobat dificultats difícils d'explicar. D'altra

banda, quan la duplicació afecta projectes digitals de llarg abast, crea despeses ingents i no sempre justificades que en algun moment n'exigiran la coordinació i la integració.

D'altra banda, la política oficial de la recerca, en aquest període, ha fomentat fermament la creació de recursos digitals, canalitzant-hi recursos que s'han negat a altres projectes de caràcter més tradicional (i això no vol dir científicament menys valuosos). Aquesta situació ha permès l'aparició d'iniciatives metodològicament poc elaborades, que han consumit recursos considerables sense assolir el nivell mínim desitjable; avui, a Internet, es poden trobar, per exemple, edicions de textos medievals, moderns i contemporanis que no superen el mètode de treball de l'etapa prefilològica. Hem d'advertir que aquestes iniciatives massa apressades estan ja perdent el protagonisme, però continuen essent un perill, derivat de decisions políticament poc meditades i filològicament oportunistes.

Entre els factors negatius de la situació actual, s'ha de considerar la funcionarització de la recerca. La filologia catalana, al llarg d'un segle, tingué tancades les portes de la universitat, on la presència de catalanistes era minsa i tots ells estaven professionalment adscrits a altres àrees del coneixement; la integració d'aquestes disciplines, paral·lelament a l'expansió del sistema universitari, creà una situació completament nova i més favorable que, però, assecà les altres fonts. En els darrers vint-i-cinc anys hem assistit, a més, a un altre fenomen, aquesta volta molt negatiu: la marginació dels ensenyants de secundària. Aquest col·lectiu, avui tan nombrós, ha vist degradat el seu treball, per al qual, des de fa vint anys, se li exigeix només una formació mínima. Els seus professionals, que fa trenta anys alimentaven en mesura notable els programes de doctorat de les universitats, s'han vist apartats d'aquesta activitat, que ja no els aporta cap avantatge professional ni cap expectativa de futur. Avui dia han deixat de ser també consumidors de la nostra producció científica, totalment inútil en el seu treball, i en un futur segurament molt proper la formació del professorat de secundària sortirà de les facultats d'humanitats. I cal també recordar que les nostres facultats estan excloses del manteniment intel·lectual i del perfeccionament professional d'aquest col·lectiu.

Seria va cercar les hipotètiques solucions a una situació que està totalment fora de la nostra capacitat d'actuació, però no podem deixar d'assenyalar la greu minva de recursos que implica; sí que cal recordar, com a fet recent, que de pocs anys ençà ja no s'admet la seva participació en els projectes de recerca finançats. Entre les conseqüències d'aquest procés hem d'assenyalar la pèrdua d'un públic adient per a les

nostres recerques i d'una força important de col·laboradors. La recerca en ciències humanes, en general, ha quedat desvinculada d'un sector social que en un temps no tan allunyat li donava base i li permetia una inserció fèrtil en la societat. La funcionarització és inevitable i productiva perquè permet una professionalització sense la qual la recerca tal com avui es practica no resultaria viable, però els nostres investigadors, avui, no tenen un coixí social adient.

Un factor negatiu encara més desfavorable neix del nostre horitzó social immediat; la manca de cap tipus de prioritat per a les línies de recerca en literatura i la crisi greu que pateix la societat europea permeten albirar dos tipus de perills: el primer és la minva dels recursos, que en els vint anys passats han estat la saba de la universitat a l'Estat espanyol; el segon, la manca d'una renovació generacional en els equips de recerca. Aquest fenomen s'havia patit ja els darrers deu anys, però tot just quan semblava que seria possible substituir les jubilacions (aleshores no tan nombroses) amb la incorporació d'investigadors nous, en vespres d'una onada generalitzada de jubilacions (la fornada de professionals ingressats a la universitat durant l'expansió de la transició), ens trobem al mig d'una de les crisis econòmiques més greus de la història recent del món occidental. D'altra banda, les autoritats dels països occidentals estan perdent la fe en les virtuts d'una formació universitària generalitzada i en la capacitat de la nostra societat per sostenir aquest nivell formatiu en les seves dimensions actuals. Una contracció del sistema universitari, paral·lelament a una contracció dels fons per a la recerca, podria anorrear l'estructura que s'ha creat amb tant de treball i tants d'esforços al llarg del darrer quart de segle.

Segurament haurem d'admetre que una part d'aquests perills són inevitables; però no succeeix el mateix amb la manca de prioritat administrativa per a la recerca d'història de la literatura. La competitivitat internacional dels nostres investigadors, capdavanters de la disciplina, és indubtable, però només tenim un grup de recerca finançat amb fons europeus, no hi ha cap projecte acollit al programa espanyol CONSOLIDER i tenim un sol investigador ICREA Sènior (programa de la Institució Catalana de Recerca i Estudis Avançats). Aquests resultats són força migrats, impropis d'un sector que en el curs 2008-2009 tenia encara poc més de dos-cents professors universitaris adscrits a Catalunya (reduïts dràsticament els anys successius per amortització abusiva de places) i que ha produït en el període d'aquest report una quarantena de tesis de doctorat; és, senzillament, la conseqüència d'un sistema de promoció de la recerca que l'ha marginat.